

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ, ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

**Διερεύνηση οικονομικής αποδοτικότητας
γεωργικών εκμεταλλεύσεων**

Χαλκιάς Γεώργιος

Επιβλέπων Καθηγητής:

Επίκουρος κ. Γεώργιος Βλόντζος

ΒΟΛΟΣ 2017

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

Διερεύνηση οικονομικής αποδοτικότητας γεωργικών εκμεταλλεύσεων

Τριμελής επιτροπή εξέτασης:

Βλόντζος Γεώργιος, Επίκουρος

Δαναλάτος Νικόλαος, Καθηγητής

Αθανασίου Χρήστος, Αναπληρωτής καθηγητής

Ευχαριστίες

Για την ολοκλήρωση της συγκεκριμένης πτυχιακής διατριβής θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Γεώργιο Βλόντζο για την καθοδήγηση του καθ' όλη την διάρκεια της συγγραφής της εργασίας μου καθώς και για την καίρια βοήθεια του όπου και όποτε ήταν απαραίτητο. Ακόμη θα ήθελα να ευχαριστήσω όσους παραγωγούς και αγρότες απάντησαν στις συνεντεύξεις μου για την πλήρωση των στοιχείων που αναζητούσα. Τέλος, ένα ευχαριστώ στους γονείς μου για την ηθική και οικονομική στήριξη τους και την πολύτιμη βοήθεια τους.

Περιεχόμενα

-Ευχαριστίες

-Περίληψη

Ενότητα 1

1.1 Ιστορική αναδρομή στις ελληνικές καλλιέργειες.....	01
1.2 Παρουσίαση της νέας ΚΑΠ.....	05
1.2.1 Στόχοι της νέας ΚΑΠ.....	07
1.2.2 Ανακατανομή ενισχύσεων.....	07
1.2.3 Πιστώσεις της νέας ΚΑΠ για την Ελλάδα.....	08
1.2.4 Τα κονδύλια την περίοδο 2014-2020.....	08
1.2.5 1 ^{ος} και 2 ^{ος} πυλώνας.....	09
1.2.6 Περιφεριοποίηση.....	10
1.2.7 Εθνικά κριτήρια χορήγησης άμεσων ενισχύσεων.....	11
1.2.8 Ενεργός γεωργός.....	12
1.2.9 Ελάχιστη δραστηριότητα για την επιλεξιμότητα των εκτάσεων.....	13
1.2.10 Η νέα ΚΑΠ σε αριθμούς.....	13
1.2.11 Μικροί γεωργοί.....	13
1.2.12 Γεωργοί νεαρής ηλικίας.....	14
1.2.13 Εθνικό απόθεμα.....	14
1.2.14 Μεταβίβαση των δικαιωμάτων λήψης.....	15
1.2.15 Κατανομή βοσκοτόπων.....	16

1.2.16 Πρασίνισμα.....	16
1.2.17 Συνδεδεμένες ενισχύσεις.....	18
1.2.18 Ύψος συνδεδεμένων.....	18
1.2.19 Είδος/κατηγορία επιλέξιμων ζώων MMZ.....	19
1.2.20 Προϋποθέσεις καταβολής συνδεδεμένων.....	20
1.2.21 Ενίσχυση κτηνοτροφίας.....	21
1.2.22 Συνδεδεμένη σε ειδικά δικαιώματα χωρίς γη.....	21
1.3 Υφιστάμενη κατάσταση.....	22
1.3.1 Σιτηρά.....	22
1.3.2 Όσπρια.....	22
1.3.3 Κηπευτικά.....	23
1.3.4 Αμπελουργικά.....	23
1.3.5 Άλλα δένδροκομικά.....	23
1.3.6 Αγροτικό εισόδημα.....	24
1.3.7 Αξία αγροτικής παραγωγής.....	26
1.3.8 Απασχόληση στον αγροτικό τομέα.....	26
1.3.9 Χρηματοδότηση-πορεία επιχειρήσεων.....	29
1.3.10 Φυτοφάρμακα.....	31
1.3.11 Λιπάσματα.....	32
1.3.12 Ηλεκτρικό ρεύμα.....	33
1.4 Μελέτες με μοντέλα DEA.....	35

Ενότητα 2

2.1 Εισαγωγή.....	38
2.2.1. Έκταση.....	39
2.2.2. Καλλιεργητικές δαπάνες.....	40
Α. Σπόροι.....	40
Β. Φυτά.....	40
Γ. Λιπάσματα.....	41
Δ. Ζιζανιοκτόνα.....	44
Ε. Εντονοκτόνα.....	45
ΣΤ. Ηλεκτρικό ρεύμα.....	46
Ζ. Πετρέλαιο.....	48
Η. Ενοίκια.....	49
Θ. Ξένη ανθρώπινη εργασία.....	50
Ι. Ξένη μηχανική εργασία.....	50
2.2.3. Άρδευση.....	51
Α. Αριθμός αρδεύσεων.....	51
Β. Ωρες άρδευσης ανά πότισμα.....	51
2.2.4. Ακαθάριστη πρόσδοδος.....	52
2.2.5. Πρόσθετες ενισχύσεις.....	53
Α. Αποσυνδεδεμένη(τσέκ).....	53
Β. Συνδεδεμένη.....	53

Γ. Πρόγραμμα μείωσης νιτρορύπανσης.....	54
Δ. Ενεργειακά φυτά.....	54
Ε. Βιολογική γεωργία.....	54
ΣΤ. Επιστροφή ΦΠΑ.....	54
2.2.6. Δανεισμός.....	55
Βιβλιογραφία.....	57

Περίληψη

Η παρακάτω Πτυχιακή εργασία χωρίζεται και αναλύεται σε 2 (δύο) ενότητες.

Στην πρώτη ενότητα γίνεται μιά εκτενής ιστορική αναδρομή στις καλλιέργειες του Ελλαδικού χώρου καθώς και σύγκριση με τις χώρες της Ευρώπης. Γίνεται αναφορά στην παραγωγή σιτηρών με τις εισαγωγές-εξαγωγές οσπρίων, πατάτας, ζαχαρότευτλων, βιομηχανικών φυτών, λαχανικών, οπωροφόρων, εσπεριδοειδών και ελιάς.

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) περιγράφει ένα σύνολο νόμων σχετικών με την γεωργία και την διακίνηση αγροτικών προϊόντων και όλων των εκβάσεων που μπορεί να προκύψουν. Στόχος της νέας ΚΑΠ είναι η στήριξη του εισοδήματος των αγροτών. Παρουσιάζονται ακόμη οι πιστώσεις της νέας ΚΑΠ για την Ελλάδα, οι άμεσες ενισχύσεις και η αγροτική ανάπτυξη. Η περιφεραιοποίηση αφορά τις 3 περιφέρειες στις οποίες έχει χωριστεί η χώρα για τις ανάγκες της νέας ΚΑΠ. Δίνεται ο ορισμός του ενεργού γεωργού και γίνεται διάκριση σε μικρούς γεωργούς και γεωργούς νεαρής ηλικίας. Ακόμη υπάρχει μεταβίβαση των δικαιωμάτων λήψης για όσους θέλουν να αποσυρθούν από την γεωργία. Επίσης παρακάτω δίνονται πληροφορίες για το πρασίνισμα και τις περιοχές οικολογικής εστίασης. Αναλύονται οι συνδεδεμένες ενισχύσεις και το ύψος αυτών όπως και οι προϋποθέσεις καταβολής των συνδεδεμένων.

Στο επόμενο κεφάλαιο αναλύεται η υφιστάμενη κατάσταση στην Ελλάδα σε σιτηρά, καλαμπόκι, κριθάρι, βρώμη, όσπρια, κηπευτικές καλλιέργειες, αμπελουργικά προϊόντα και δενδροκομικά. Το αγροτικό εισόδημα τα τελευταία χρόνια έχει υποστεί πολλές διακυμάνσεις λόγω εσωτερικών και εξωτερικών επιδράσεων. Παρατηρείται πτώση της αξίας της παραγωγής του αγροτικού τομέα όπως επίσης και η απασχόληση παρουσιάζει πτωτική πορεία. Ως αναφορά την χρηματοδότηση, διαπιστώνεται ότι ο τομέας της γεωργίας απορροφά μόλις το 1,7% του συνόλου των δανείων και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις του αγροτικού τομέα εξαιρούνται από τα μέτρα στήριξης του ΕΠΑΝ II και ΕΣΠΑ 2007-2013 όπως εξωστρέφεια και ανταγωνιστικότητα ή

πρόγραμμα για την πράσινη ανάπτυξη. Τα φυτοφάρμακα σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ υπολογίζονται στο 4,2% του κόστους ενώ όλα τα προϊόντα φυτοπροστασίας στην Ελλάδα εισάγονται. Τα λιπάσματα στην Ελλάδα έχουν βελτιωθεί σημαντικά με εξειδικευμένα προϊόντα για κάθε καλλιέργεια και με τεχνολογικές καινοτομίες που εντυπωσιάζουν. Στο ηλεκτρικό ρεύμα διαπιστώνεται σημαντική αύξηση των τιμών στα αγροτικά τιμολόγια και οι παραγωγοί πλήττονται σημαντικά από την αύξηση της δαπάνης ενέργειας.

Στην δεύτερη ενότητα πραγματοποιείται μια αναφορά των τιμών που καταγράφηκαν για τις δαπάνες και τα έσοδα που αποκόμισαν οι παραγωγοί και μια σύγκριση των τιμών αυτών μεταξύ των διαφορετικών καλλιεργειών.

Οι καλλιέργειες με την μικρότερη έκταση είναι οι θερμοκηπιακές και ακολουθούν τα αμπέλια, οι δενδρώδεις και οι αροτραίες. Οι καλλιεργητικές δαπάνες περιλαμβάνουν: Α) σπόρους, Β) φυτά, Γ) λιπάσματα, Δ) ζιζανιοκτόνα, Ε) εντομοκτόνα, ΣΤ) ηλεκτρικό ρεύμα, Ζ) πετρέλαιο Η) ενοίκια, Θ) ξένη ανθρώπινη εργασία, Ι) ξένη μηχανική εργασία. Υπολογίζεται ακόμα η άρδευση ανά καλλιέργεια και οι ώρες άρδευσης ανά πότισμα. Στην ακαθάριστη πρόσοδο υπάρχει ποικιλία διαφορετικών τιμών και αποδόσεων μεταξύ των ειδών. Στις πρόσθετες ενισχύσεις ανήκουν: Α) αποσυνδεδεμένη (τσεκ), Β) συνδεδεμένη, Γ) πρόγραμμα μείωσης νιτρορύπανσης, Δ) ενεργειακά φυτά, Ε) βιολογική γεωργία, ΣΤ) επιστροφή ΦΠΑ. Τέλος, δανεισμός υπάρχει μόνο από παραγωγούς αροτραίων καλλιεργειών.

Ενότητα 1

1.1 Ιστορική αναδρομή στις ελληνικές καλλιέργειες

Η εξέλιξη της αγροτικής παραγωγής στην Ελλάδα κατά την τελευταία 20ετία, ακόμα πληρέστερα στην 30ετία, από την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) (1981), έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Μεγάλη ανισομετρία από προϊόν σε προϊόν, και μάλιστα για βασικά διατροφικά προϊόντα, παρατηρείται ως προς τον όγκο παραγωγής ο οποίος συχνά υπόκειται στις δεσμεύσεις της ΚΑΠ. Ως αποτέλεσμα, σταδιακά υποχωρεί ο όγκος παραγωγής και η επαρκής κάλυψη της εγχώριας ζήτησης για σειρά γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, όπως το μαλακό σιτάρι, τα όσπρια, η ζάχαρη, τα λεμόνια, το μεγαλύτερο μέρος των κτηνοτροφικών προϊόντων και ιδιαίτερα το κρέας. Παράλληλα ενισχύονται οι εισαγωγές αντίστοιχων προϊόντων, ιδιαίτερα από χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση αρνητικού αγροτικού εμπορικού ισοζυγίου.

Η συνολική έκταση της γεωργικής γης στην Ελλάδα ανέρχεται (το 2007) στα 4,4 εκατομμύρια εκτάρια, δηλαδή προσεγγίζει το 31% της συνολικής έκτασης της χώρας. Η Χρησιμοποιούμενη Γεωργική Έκταση η οποία διακρίνεται από τη συνολική γεωργική γη ως προς το ότι βρίσκεται σε ενεργή χρήση κατά το χρονικό διάστημα της στατιστικής καταγραφής, φτάνει τα 4,1 εκ. Εκτάρια. Η έκταση αυτή εμφανίζει σχετική επέκταση εξεταζόμενη από το 1993, ενώ βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με το 1984, καθώς ελαττώθηκε σημαντικά μεταξύ των ετών 1985 και 1997.

Είναι επίσης χαρακτηριστικό ότι η μέση έκταση της αγροτικής εκμετάλλευσης στην Ελλάδα ουσιαστικά παραμένει σταθερή από το 1990 έως το 2007, ενώ αντίθετα σε χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου με εκτεταμένη αγροτική παραγωγή κατά το παρελθόν και με σημαντικό τμήμα του πληθυσμού τους στην αγροτική παραγωγή, όπως Πορτογαλία, Ιταλία, Βουλγαρία παρατηρούμε ότι η μέση έκταση αγροτικής

εκμετάλλευσης επεκτείνεται πολύ ταχύτερα.

Όσον αφορά συγκεκριμένα τα σιτηρά, προκύπτει η διαχρονικά σημαντική μείωση του όγκου παραγωγής από 5.361.700 τόνους το 1981 σε 4.098.100 το 2010, δηλαδή μείωση κατά 23,6%, εμφανίζοντας βεβαίως έντονες διακυμάνσεις, όπως για παράδειγμα η παραγωγή του 2009. Παρατηρείται όμως σημαντική ενίσχυση της στρεμματικής απόδοσης των καλλιεργειών σιτηρών από 331 κιλά/στρέμμα το 1981 σε 403 κιλά/στρέμμα το 2010, περισσότερο σημαντική για την καλλιέργεια σίκαλης, βρώμης, αραβοσίτου και ρυζιού, αν και βρίσκεται σε κάμψη μετά το 2000.

Όσον αφορά την παραγωγή των διαφορετικών ειδών σιτηρών, περιορίζεται σημαντικά η παραγωγή μαλακού σίτου στο 20% της παραγωγής του 1981, αντίθετα ενισχύεται, όχι όμως ανάλογα, η παραγωγή σκληρού σίτου. Εμφανίζεται σημαντική αύξηση στην παραγωγή αραβοσίτου, λιγότερο σημαντική στην παραγωγή ρυζιού και βρώμης, ενώ περιορίζεται, στο εύρος της περιόδου 1981 -2010, η παραγωγή κριθαριού, παρότι μετά το 2003 ενισχύεται σταθερά.

Προκύπτει η διαχρονική μείωση του όγκου παραγωγής σιτηρών έως και το 2007 που είναι η χρονιά κατά την οποία η παραγωγή τους φτάνει στο ελάχιστο σημείο της από το 1981 και αντίστοιχα κορυφώνεται η εξέλιξη των εισαγωγών. Ωστόσο η παραγωγή κάνει άλμα κατά το 2009, επανερχόμενη στα επίπεδα των αρχών της δεκαετίας του 1990, αλλά μειώνεται το αμέσως επόμενο έτος (2010). Μένει να αποδειχτεί κατά πόσο η τάση αυτή θα διατηρηθεί, λαμβάνοντας υπόψη ότι η παραγωγή σιτηρών επηρεάζεται από τις διακυμάνσεις των τιμών στις διεθνείς αγορές πρώτων υλών και τροφίμων, κατά συνέπεια και η ΚΑΠ με τις δεσμεύσεις που επιβάλλει.

Όσον αφορά την κάλυψη της εγχώριας κατανάλωσης προκύπτει ότι το ισοζύγιο ήταν πλεονασματικό έως και το 1995 (βαθμός αυτάρκειας 105,2%), ενώ μετά από αυτό το χρονικό σημείο η εγχώρια κατανάλωση πλέον καλύπτεται μόνο μέσω των εισαγωγών. Η εγχώρια κατά κεφαλή κατανάλωση αυξάνεται από το 1981 έως και το έτος 2007 (σχεδόν κατά 80%) και αποκλιμακώνεται στη συνέχεια. Ενδεικτικά κατά το έτος 2007 ο βαθμός κάλυψης των εγχώριων αναγκών έφτασε μόλις το 63,5%, ενώ εκτοξεύεται το 2009 στο 86,8% λόγω της αύξησης της παραγωγής αλλά και μικρής κάμψης της κατανάλωσης. Όσον αφορά τις εισαγωγές για κάλυψη της εγχώριας κατανάλωσης,

φαίνεται ότι τη μερίδα του λέοντος στις εισαγωγές σιτηρών από τη χώρα καταλαμβάνουν οι εισαγωγές από χώρες της ΕΕ έως και το έτος 2000, ενώ η τάση αυτή αντιστρέφεται στη δεκαετία του 2000, οπότε κερδίζουν μερίδιο οι εισαγωγές από χώρες εκτός ΕΕ. Οι εξαγωγές εμφανίζουν διακυμάνσεις από έτος σε έτος. Ως προς τον προορισμό τους είναι διαφοροποιημένες και κατευθύνονται κυρίως προς τις χώρες της ΕΕ, αλλά και προς χώρες εκτός ΕΕ.

Βεβαίως ο βαθμός κάλυψης της εγχώριας κατανάλωσης δεν είναι αντίστοιχος για όλες τις κατηγορίες των σιτηρών. Η παραγωγή είναι σταθερά πλεονασματική όσον αφορά το σκληρό σιτάρι και αντίστοιχα προσεγγίζει την πλήρη κάλυψη της κατανάλωσης για τη σίκαλη. Αντίστοιχα σε υψηλότερα επίπεδα ως προς το βαθμό κάλυψης της εγχώριας κατανάλωσης εμφανίζεται η παραγωγή βρώμης. Τέλος σε σχέση με την παραγωγή ρυζιού, το ισοζύγιο είναι σταθερά πλεονασματικό όλα τα τελευταία έτη.

Για το σύνολο των αποξηραμένων οσπρίων προκύπτει κατακόρυφη μείωση της παραγωγής, το 2009 βρίσκεται στο 35% του 1981, ενώ η μείωση είναι μεγαλύτερη για την καλλιέργεια φασολιών. Εμφανίζεται μόνο μια περιορισμένη αύξηση της στρεμματικής απόδοσης μεταξύ των ετών 1981-2009. Η μέγιστη στρεμματική απόδοση εμφανίζεται το έτος 1997. Σημαντική αύξηση της στρεμματικής απόδοσης εμφανίζεται μόνο για την καλλιέργεια κουκιών - φάβας κατά το έτος 2010.

Η εξέλιξη του όγκου παραγωγής των οσπρίων απεικονίζεται και στο βαθμό αυτάρκειας, όπου παρατηρούμε ότι ο δείκτης αυτάρκειας από 85,1% το 1981 κατέρχεται στο 41,2% το 2007 με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την εξέλιξη των εισαγωγών.

Στην καλλιέργεια πατάτας ο όγκος παραγωγής μειώθηκε το 2010 στο ελάχιστο από το 1981³². Η στρεμματική απόδοση εμφανίζει αξιοσημείωτη ενίσχυση: από 1.562 κιλά ανά στρέμμα το 1981 αυξάνεται σε 2.689 κιλά ανά στρέμμα το 2010, ενώ ο βαθμός αυτάρκειας μειώνεται συνεχώς για να φτάσει το 68,2% το 2009 από 105,5% το 1981.

Στην καλλιέργεια ζαχαρότευτλου σημειώνεται σημαντική μείωση της καλλιεργούμενης έκτασης από το 1997, ενώ είναι κατακόρυφη η μείωση μετά το 2005. Αντίστοιχη είναι η μείωση του όγκου παραγωγής, ενώ εμφανίζεται αυξημένη η στρεμματική απόδοση της καλλιέργειας μέσα στο 2010. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται

άμεσα με την πολιτική απαξίωσης των κρατικών επενδύσεων σε βιομηχανικές μονάδες παραγωγής ζάχαρης με την εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής. Οσον αφορά την κάλυψη της εγχώριας κατανάλωσης, μετά από αυτές τις εξελίξεις, σημειώνεται ότι ο βαθμός αυτάρκειας από 105,6% το 2003 έπεσε στο 46,5% το 2009.

Για τις καλλιέργειες των βιομηχανικών φυτών, δηλαδή ειδικότερα καπνού και βαμβακιού, βλέπουμε ότι σημειώνεται μεγάλη μείωση στην παραγωγή καπνών μετά το 2005, ενώ σταδιακή μείωση εμφανίζεται και στην καλλιέργεια βαμβακιού μετά το 2005. Η διαπίστωση είναι κοινή τόσο για την έκταση των καλλιεργειών όσο και για τον όγκο των παραγόμενων προϊόντων, ενώ για τον καπνό η συρρίκνωση των καλλιεργειών συνοδεύεται και από πτώση της στρεμματικής απόδοσης των καλλιεργειών.

Η παραγωγή λαχανικών εμφανίζει μείωση διαχρονικά αν και με διακυμάνσεις. Κατά το 2007 βρέθηκε στο χαμηλότερο σημείο από το 1981. Η στρεμματική απόδοση δε σημειώνει κάμψη από το 1997 και ακόλουθα. Οσον αφορά την εξέλιξη του βαθμού κάλυψης των εγχώριων αναγκών, από 123,2% που ήταν το 1981 έφτασε στο 103,2% το 2000, ενώ καθώς δεν έχουμε το στοιχείο αυτό μετά το 2000, λαμβάνοντας υπόψη τη συνεχή μείωση της παραγωγής, μάλλον δεν καλύπτεται πλέον η εγχώρια κατανάλωση από την εγχώρια παραγωγή.

Σε σχέση με την καλλιέργεια οπωροφόρων, η ετήσια εξέλιξη του όγκου παραγωγής δείχνει ότι, παρά τις διακυμάνσεις, τελικά αυξάνεται. Ο βαθμός κάλυψης της εγχώριας κατανάλωσης για τα νωπά φρούτα εκτός των εσπεριδοειδών είναι πλεονασματικός έως και το 2000 που διαθέτουμε το σχετικό στοιχείο.

Ο όγκος παραγωγής εσπεριδοειδών εμφανίζει γενικά αυξητική τάση, παρά τις διακυμάνσεις. Αντίστοιχα η παραγωγή πορτοκαλιών εμφανίζει αύξηση μετά τη συρρίκνωση της δεκαετίας του 1980. Το 2007 βρίσκεται πάνω από τα επίπεδα του 1981. Έντονη είναι η μείωση στον όγκο παραγωγής των λεμονιών. Οσον αφορά το βαθμό κάλυψης της εγχώριας κατανάλωσης εσπεριδοειδών, γίνεται για πρώτη φορά ελλειμματικός το 2007 (98,8% βαθμός αυτάρκειας), ενώ τα προηγούμενα έτη κυμαινόταν σε αρκετά υψηλότερα επίπεδα.

Οσον αφορά την εξέλιξη του όγκου παραγωγής ελιάς, διαπιστώνεται ότι για τη

συνολική παραγωγή υπάρχει ενίσχυση, παρά τις σημαντικές διακυμάνσεις, ανάλογα με το έτος. Προκύπτει μείωση της στρεμματικής απόδοσης μετά το 1997, αλλά και αυτή η μείωση εμφανίζει έντονες διακυμάνσεις από έτος σε έτος.

Όσον αφορά το βαθμό αυτάρκειας για την ελιά και το ελαιόλαδο προκύπτει ότι εμφανίζεται σταθερό πλεόνασμα στη βρώσιμη ελιά: Βαθμός αυτάρκειας 105,3% το 2007, ενώ για το ελαιόλαδο το ισοζύγιο είναι από τα πλέον πλεονασματικά στο σύνολο των αγροτικών προϊόντων που καταγράφονται. Ο βαθμός αυτάρκειας για το ελαιόλαδο έφτασε το 150,7% το 2005, ενώ δεν έχουμε στοιχεία για τα μετέπειτα έτη.

1.2 Παρουσίαση της νέας ΚΑΠ

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) αποτελεί την ενοποιημένη Αγροτική Πολιτική των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Περιγράφει ένα σύνολο νόμων σχετικών με την γεωργία και την διακίνηση αγροτικών προϊόντων και όλες τις εκβάσεις που προκύπτουν, όπως η σταθερότητα των τιμών, η ποιότητα των προϊόντων, η επιλογή προϊόντων, η προστασία του περιβάλλοντος και η απασχόληση στον αγροτικό κλάδο.

Από το 2015 η ενιαία ενίσχυση αντικαθίσταται από νέες άμεσες ενισχύσεις, η μεταβολή με κατάργηση του όρου ενιαία ενίσχυση, οφείλεται στο διαχωρισμό των ενισχύσεων που περιλαμβάνουν τη βασική ενίσχυση, την πράσινη ενίσχυση ενώ για όσους είναι κάτω των 40 ετών και νεοεισερχόμενοι, την ενίσχυση για τους γεωργούς νεαρής ηλικίας. Ο εν λόγω διαχωρισμός αποσκοπεί στη μείωση των ενισχύσεων εάν δεν τηρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις που αφορούν το λεγόμενο πρασίνισμα. Τέτοιες προϋποθέσεις έχουν ως στόχο τη διατήρηση των εδαφικών και υδάτινων πόρων μέσω στοχευόμενων μεθοδολογιών καλλιέργειας σε αρόσιμες εκτάσεις και επωφελών για το κλίμα και το περιβάλλον πρακτικών. Γι' αυτό τον λόγο υπάρχει πλέον η βασική ενίσχυση και η πράσινη ενίσχυση που αντιστοιχούν στο 85% του εθνικού φακέλου (2,039 εκατ. ευρώ για το 2015) για την νέα ΚΑΠ.

Η σύνδεση των αγροτικών ενισχύσεων με την πραγματική παραγωγή είναι η μεγάλη τομή που φέρνει η νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική 2015-2020 (ΚΑΠ), η οποία θα αρχίσει να εφαρμόζεται από την 1/1/2015. Πέρα από τα κονδύλια, τα οποία για τη χώρα μας υπολογίζονται σε 19,5 εκατ. ευρώ για την επόμενη επταετία, η νέα ΚΑΠ θα ενισχύει πλέον μόνο την παραγωγική διαδικασία, ενώ αναμένεται μείωση της αξίας των δικαιωμάτων (20%) λόγω της σταδιακής σύγκλισης. Αδικημένοι αναμένεται να είναι αυτοί που είχαν δικαιώματα μεγάλης αξίας και προϊόντα όπως σταφίδα, βαμβάκι και καπνό.

Σύμφωνα με μια έρευνα για την ΚΑΠ, ο μηχανισμός μείωσης και αναδιανομής που εφαρμόστηκε ήταν δίκαιος, ωφελώντας από αυτόν τον τρόπο τις χώρες που λειτουργούν επάνω ή πολύ κοντά στα αποδοτικά σύνορα. Ο αντίκτυπος της ΚΑΠ στην αποδοτικότητα καλλιέργειας είναι ένα συνεχές ζήτημα και για τους αγρότες και για τους φορείς χάραξης πολιτικής της ΕΕ. Η χρήση Data Envelopment Analysis (DEA) στα ελαιοκομικά αγροκτήματα πρότεινε ένα σύστημα κατανομής για τις επιχορηγήσεις, έχοντας κατά νου το πλαίσιο Ατζέντας 2000. Οι αγροτικές αποδοτικότητες υπολογίστηκαν με την αποσύνθεση των αποτελεσμάτων DEA με τη βοήθεια της εσωτερικοποίησης και των θετικών και αρνητικών εξωτερικοτήτων της γεωργικής δραστηριότητας. Η μεταρρύθμιση της ΕΕ το 2003 ήταν μια από τις σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ απο καταβολής της. Ένας από τους σημαντικότερους στόχους ήταν η αύξηση των περιβαλλοντικών συνεπειών της καλλιέργειας στην Ευρώπη. Η προσομοίωση οδηγεί σε υποδεδωγμένες μειώσεις των δαπανών παραγωγής και βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών στις αγροτικές περιοχές σχετικά με το χώμα, το νερό και τα αέρια του θερμοκηπίου όταν συγκρίνεται με ένα σενάριο χωρίς αυτήν την μεταρρύθμιση. Αυτές οι ενδείξεις πρέπει εν τούτοις να ελεγχθούν. Μετά από την τελευταία μεγάλη διεύρυνση της ΕΕ μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις της ΚΑΠ ήταν να ενοποιηθούν οι αγρότες απέναντι στις πρακτικές διαχείρισης. Η μεταρρύθμιση του 2003 ήταν ένα νέο πολιτικό περιβάλλον για κάθε κράτος μέλος. Πιο συγκεκριμένα, οι αγρότες από τα νέα κράτη μέλη βρέθηκαν για περισσότερο να αντιτάσσονται στις πρακτικές πολιτικής φιλελευθεροποίησης, έναντι των παλαιών, δηλώνοντας συγχρόνως την προτίμησή τους σε περισσότερα γεωργικά προσανατολισμένα πολιτικά εργαλεία. Επομένως, είναι σημαντικό να αξιολογηθούν και να ποσολογηθούν οι πιθανές διαφορές μεταξύ της παλαιάς και νέας αποδοτικότητας κρατών μελών, ως έκβαση της εφαρμογής του νέου φιλελευθεροποιημένου πολιτικού πλαισίου. Για πολλές δεκαετίες η ΚΑΠ ήταν ο οδηγητικός παράγοντας για τη διαχείριση χρήσης του εδάφους λόγω του συνδεδεμένου συστήματος διαχείρισης επιχορήγησης. Η αποσύζευξη των πληρωμών αυξάνει τους βαθμούς ελευθερίας στις αποφάσεις των αγροτών και έτσι εξελίσσουν τις διαδικασίες για τις αγροτικές δραστηριότητές τους. Αυτή η σημαντική αλλαγή αναμενόταν να ασκήσει σημαντική επίδραση στη χρήση του εδάφους, αλλά διαπιστώθηκε ότι μόνο

30% των αγροτών κατά μέσον όρο στη Γερμανία, την Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο είχε αποφασίσει να διαφοροποιήσει τις αγροτικές δραστηριότητες του.

(Assess and prognosticate the operational and environmental efficiency of primary sectors of EU countries, by implementing DEA Window analysis and Artificial Neural Networks. George Vlontzos University of Thessaly, Greece and Panos Pardalos University of Florida, USA)

1.2.1 Στόχοι της Νέας ΚΑΠ

Με την επιστροφή στις στρεμματικές ενισχύσεις, ανεξάρτητα από το είδος της καλ/γείας, στηρίζει το εισόδημα όλων των γεωργών, διασφαλίζοντας ένα επίπεδο διαβίωσης. Προωθεί και προβλέπει προοδευτική σύγκλιση των ενισχύσεων τόσο μεταξύ των Κρατών-Μελών (Κ-Μ), όσο και στο εσωτερικό αυτών.

1.2.2 Ανακατανομή ενισχύσεων

Όλα τα κράτη μέλη με ενισχύσεις ανά εκτάριο χαμηλότερες του 90% του Μέσου Ορου (Μ.Ο). της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε), θα καλύψουν το 1/3 της διαφοράς μεταξύ του τρέχοντος επιπέδου και του Μ.Ο. της προσεχούς προγραμματικής περιόδου, σε βάρος των Κ-Μ που είναι πάνω από το Μ.Ο (π.χ. Ελλάδα). (Ο Μ.Ο. ενίσχυσης ανά επιλέξιμο εκτάριο στην Ελλάδα το 2013 ήταν 384€, ενώ ο Μ.Ο της Ε.Ε ήταν 271€). Θεσπίζει ενισχύσεις οικολογικού προσανατολισμού (πρασίνισμα ΚΑΠ), λαμβάνοντας έτσι μέριμνα για το περιβάλλον και την αειφορική χρήση της γης.

1.2.3 Πιστώσεις της νέας ΚΑΠ για την Ελλάδα

Περικοπές στον προϋπολογισμό της Ε.Ε των 28 Κ-Μ. Μείωση πόρων για τη γεωργία.

Οι δαπάνες για τη νέα ΚΑΠ θα είναι μειωμένες κατά 14% για την επταετία 2014-2020.

Άμεσες ενισχύσεις (Πυλώνας Ι) : Το συνολικό ποσό κατά την επταετία 2014-2020 θα είναι για την Ελλάδα 13,866 δις Ευρώ, από 14,703 δις Ευρώ που ήταν κατά τα έτη 2007-2013.

Αγροτική ανάπτυξη (Πυλώνας ΙΙ) : Η συνολική χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) θα είναι 3,73 δις Ευρώ, μειωμένη κατά 5,9 % σε σχέση με την περίοδο 2007-2013.

Αναλυτικότερα:

Άμεσες ετήσιες ενισχύσεις (Πυλώνας Ι) :

Με τη νέα ΚΑΠ θα διατίθενται στην Ελλάδα περίπου 2δις Ευρώ/έτος, από 2,22δις Ευρώ/έτος που δίδονταν μέχρι το 2013.

Πιο συγκεκριμένα.

Το 2013 οι άμεσες ενισχύσεις ήταν 2.217 εκατ. Ευρώ. Το 2014 ήταν 2063 εκατ. Ευρώ. (Ισχυσαν τα δικαιώματα του 2013 γραμμικά μειωμένα κατά ποσοστό 7%). Το 2020 θα είναι 1947 εκατ. Ευρώ. (Μείωση 5%) Συνολική μείωση από το 2013 έως το 2020 : 12%.

1.2.4 Τα κονδύλια την περίοδο 2014-2020

- 13,866 δις. ευρώ θα είναι κατά την επταετία 2014 - 2020 το συνολικό ύψος των άμεσων ενισχύσεων της Ελλάδος από 14,703 δις. ευρώ την επταετία 2007-2013.
- 3,729 εκατ. ευρώ θα είναι οι διαθέσιμες εισροές για την αγροτική ανάπτυξη για τη νέα προγραμματική περίοδο από 3,963 δις. ευρώ κατά την τρέχουσα περίοδο.
- 300 εκατ. ευρώ είναι το έξτρα πριμ για τους νέους αγρότες για την επόμενη επταετία.

- 84,9 δισ. ευρώ θα διατεθούν στην ΕΕ «28» για την αγροτική ανάπτυξη από 95,5 δισ. ευρώ στην ΕΕ «27», όπως επισημαίνεται σε έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.
- 2,063 δισ. ευρώ είναι το ανώτατο όριο των άμεσων ενισχύσεων της Ελλάδας κατά το 2014 από 2,216 δισ. ευρώ το 2013.
- 12% θα είναι το ποσοστό της μείωσης των επιδοτήσεων το έτος 2020. Πρόκειται για πτώση σημαντικά μεγαλύτερη εκείνης του μέσου όρου στην ΕΕ «27» (6,9%).

1.2.5 1ος και 2ος Πυλώνας

1ος Πυλώνας:

-Οι άμεσες ενισχύσεις που εισπράττει κάθε παραγωγός

2ος Πυλώνας:

-Τα προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης

-Δικαιώματα/Μέτρα για τη μεγέθυνση των μικρών εκμεταλλεύσεων (Σχέδια βελτίωσης)

-Συνδεδεμένες ενισχύσεις

-Προγράμματα εγκατάστασης νέων γεωργών στην ύπαιθρο

-Ενίσχυση «Γεωργών νεαρής ηλικίας» με ποσοστό 25%

-Γεωργοπεριβαλλοντικά Μέτρα (Βιολογική Γεωργία – κτηνοτροφία κ.λ.π.)

- Εφοδιαστική Αλυσίδα – Ομάδες παραγωγών
- Ενισχύσεις σε περιοχές με φυσικά ή άλλα μειονεκτήματα
- Σύστημα Γεωργικών Συμβουλών
- Γενναιόδωρα προγράμματα για νέους γεωργούς.
- Προγράμματα για γεωργούς 40-50 ετών.
- Σοβαρή ενίσχυση των ομάδων παραγωγών.
- Μεταφορά 5% των πόρων στον 2ο Πυλώνα
- Επιπλέον στρεμματική ενίσχυση για τους παραγωγούς περιοχών με φυσικούς περιορισμούς για την αντιμετώπιση των μειονεκτημάτων αυτών των περιοχών
- Αντικατάσταση της εξισωτικής αποζημίωσης

1.2.6 Περιφεριοποίηση

Η περιφεριοποίηση είναι μια νοητή διάκριση που δεν σχετίζεται με νομούς ή με χώρες αλλά αφορά τις τρεις περιφέρειες στις οποίες έχει χωριστεί η χώρα για τις ανάγκες της νέας Κ.Α.Π. Σχετίζεται αποκλειστικά και μόνο με τη χρήση των εδαφών. Κατά αυτή την έννοια ένας παραγωγός μπορεί να ανήκει και στις τρεις περιφέρειες.

Οι τρεις περιφέρειες που καθορίστηκαν με αγρονομικά κριτήρια είναι:		
ΠΕ1: περιφέρεια που περιλαμβάνει τις εκτάσεις βοσκοτόπων	25% κονδυλίων	4,9δισ ευρώ
ΠΕ2: περιφέρεια που περιλαμβάνει τις αρόσιμες εκτάσεις	47% κονδυλίων	9,1δισ ευρώ
ΠΕ3: περιφέρεια που περιλαμβάνει τους γεωργικούς δενδρώνες και αμπελώνες	28% κονδυλίων	5,5 δισ ευρώ

1.2.7 Εθνικά κριτήρια χορήγησης των άμεσων ενισχύσεων

1. Ενεργοί γεωργοί
2. Διαίρεση της χώρας σε 3 περιφέρειες (αρόσιμες-Δενδρώδεις-Βοσκότοποι)
3. Εσωτερική σύγκλιση με σταδιακή γραμμική προσαρμογή της αξίας των δικαιωμάτων
4. Δημιουργία εθνικού αποθέματος δικαιωμάτων (3% μείωση της βασικής ενίσχυσης)
5. Καθορισμός ανωτάτων ορίων ενισχύσεων και αναδιανεμητική ενίσχυση (μείωση ενισχύσεων κατά 100% για ενισχύσεις πάνω από 150.000€)
6. Πρασίνισμα (διαφοροποίηση καλ/γείων-διατήρηση υφιστάμενων μόνιμων βοσκοτόπων-περιοχές οικολογικής εστίασης)
7. Συνδεδεμένες ενισχύσεις (8% σε 15 τομείς. Καπνός και χοίρειο κρέας είναι εκτός)
8. Καθεστώς μικρών παραγωγών (παραγωγοί με ενίσχυση έως 1250€ ετησίως)
9. Ενίσχυση γεωργών μικρής ηλικίας (2% του εθνικού φακέλου)

10. Ενισχύσεις σε περιοχές με φυσικούς περιορισμούς (5% του εθνικού φακελου)

Νέα δικαιώματα θα πάρουν όσοι:

-Έχουν την ιδιότητα του Ενεργού Γεωργού.

-Υποβάλλουν αίτηση χορήγησης δικαιωμάτων ενίσχυσης το 2015.

-Είχαν το δικαίωμα να λάβουν ενίσχυση το 2013.

-Αν δεν είχαν δικαίωμα ενίσχυσης το 2013, μπορούν να αποδείξουν την ύπαρξη γεωργικής δραστηριότητας το 2013 ή καλλιεργούσαν το 2013 μή επιδοτούμενες καλλιέργειες (φρούτα, αμπέλια, λαχανικά, πατάτες, περισσότερο από 2 στρέμματα για κάθε καλλιέργεια).

-Έλαβαν κατά το 2014 δικαιώματα ενίσχυσης από το εθνικό απόθεμα.

-Η εκμετάλλευσή τους είναι μεγαλύτερη των τεσσάρων (4) στρεμμάτων.

-Τους αναλογούν άμεσες ενισχύσεις άνω των 250 €.

1.2.8 Ενεργός Γεωργός

Ο γεωργός που καλλιεργεί ή χρησιμοποιεί για βόσκηση τουλάχιστον το 50% των δηλωμένων στρεμμάτων. Για όσους λαμβάνουν ενισχύσεις μεγαλύτερες των 5000€, οι άμεσες ενισχύσεις του πρέπει να είναι μεγαλύτερες από το 10% των συνολικών εσόδων του από μη γεωργικές δραστηριότητες. Όλοι όσοι λαμβάνουν άμεσες ενισχύσεις μέχρι 5000€ σε συνδυασμό με την πρώτη προϋπόθεση

1.2.9 Ελάχιστη δραστηριότητα για την επιλεξιμότητα των εκτάσεων

-Αρόσιμες: ένα όργωμα ανά έτος

- Δενδρώνες: καθαρισμός υπο-ορόφου μία φορά στα 2 έτη
- Βοσκότοποι: διατήρησή τους σε καλή κατάσταση και διατήρηση, κατ' ελάχιστο, ζωικού κεφαλαίου 0,7 Μονάδα Μεγάλου Ζώου (MMZ) / εκτάριο.

1.2.10 Η Νέα Κ.Α.Π. σε αριθμούς

- Ύψος εθνικού φακέλου άμεσων ενισχύσεων 2015 2.015.116.000 €
- Μεταφορά στο Β' πυλώνα για ενισχύσεις στις Περιοχές με Φυσικούς Περιορισμούς (ΠΦΠ): 5% 100.755.800
- Νέο ανώτατο όριο άμεσων ενισχύσεων 2015: 100% 1.914.360.200
- «Γεωργοί νεαρής ηλικίας» 2%: 38.287.204
- Συνδεδεμένες Ενισχύσεις 8%: 153.148.816
- Πράσινη Ενίσχυση 30%: 574.308.060
- Βασική Ενίσχυση + Εθνικό Απόθεμα (3%), 60%: 1.148.616.120

1.2.11 Μικροί Γεωργοί (350.000 περίπου)

Οι γεωργοί που το 2015 θα έχουν δικαιώματα, είναι ενεργοί γεωργοί και λαμβάνουν συνολικά άμεσες ενισχύσεις έως 1250 €/έτος, αυτόματα εντάσσονται στο Καθεστώς των Μικρών Παραγωγών. Απαλλαγή από πρασίνισμα και ελέγχους πολλαπλής συμμόρφωσης. Πολύ σημαντική αποφόρτιση του ελεγκτικού μηχανισμού.

Υποχρέωση: η διατήρηση των γεωργικών εκτάσεων και του χαρακτήρα τους. Είσοδος το 2015. Έξοδος, με αίτηση του γεωργού, χωρίς να επιτρέπεται η επανένταξη. Εάν ο μικρός γεωργός επιθυμεί να μεγαλώσει την εκμετάλλευση, μπορεί να λάβει ενίσχυση από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης

1.2.12 «Γεωργοί Νεαρής Ηλικίας»

Θεωρούνται όσοι:

α) Δημιουργούν για πρώτη φορά γεωργική εκμετάλλευση ή έχουν ήδη εγκατασταθεί (έχουν κάνει ΟΣΔΕ), κατά τη διάρκεια των πέντε ετών που προηγούνται της πρώτης υποβολής της αίτησης.

β) Είναι ηλικίας ως 40 ετών. Θα λαμβάνουν 25% προσαύξηση δικαιωμάτων, μέχρι 25 εκτάρια, για τα πέντε (5) πρώτα έτη από την έναρξη της εκμετάλλευσης (Η 5ετία μειώνεται κατά τα έτη που μεσολάβησαν μεταξύ της δημιουργίας της εκμετάλλευσης και του έτους αίτησης ενίσχυσης και ισχύει μέχρι το 40ο έτος τους). Το σχετικό κονδύλιο ανέρχεται σε 2% του εθνικού φακέλου και υπολογίζεται ότι θα ωφεληθούν περισσότεροι από 15.000 «Γεωργοί νεαρής ηλικίας». Για να είναι δικαιούχοι της προσαύξησης τα Νομικά πρόσωπα θα πρέπει άνω του 50% του μετοχικού κεφαλαίου να ανήκει σε φυσικά πρόσωπα που πληρούν τις παραπάνω προϋποθέσεις.

«Γεωργοί που αρχίζουν τη γεωργική τους δραστηριότητα» Νοούνται:

Φυσικά ή νομικά πρόσωπα, τα οποία κατά πέντε (5) έτη που προηγούνται της έναρξης γεωργικής δραστηριότητας, δεν άσκησαν γεωργική δραστηριότητα στο όνομά τους και υπ' ευθύνη τους, ούτε έλεγχαν νομικό πρόσωπο που ασκούσε γεωργική δραστηριότητα.

1.2.13 Εθνικό Απόθεμα

Είναι ο «κουμπαράς» για τη χορήγηση δικαιωμάτων ενίσχυσης, κατά προτεραιότητα σε γεωργούς νεαρής ηλικίας και σε γεωργούς που αρχίζουν τη γεωργική τους δραστηριότητα. Αποτελεί τμήμα της βασικής ενίσχυσης (3%). Οι νεοεισερχόμενοι θα παίρνουν από το εθνικό απόθεμα δικαιώματα σταθερής αξίας, ίσης με τη μέση περιφερειακή αξία, για όλη την περίοδο χωρίς σύγκλιση. Αν είναι νεαρής ηλικίας θα πάρουν και την προσαύξηση του 25%. Από το εθνικό απόθεμα μπορεί να ενισχύονται και γεωργοί νεαρής ηλικίας, αν δεν επαρκεί το κονδύλιο του 2%.

1.2.14 Μεταβίβαση των δικαιωμάτων λήψης

Η συγκεκριμένη περίπτωση αφορά τους παραγωγούς οι οποίοι επιθυμούν να αποσυρθούν από τη γεωργία, συνεπώς θα πρέπει να μεταβιβάσουν σε κάποιον άλλο τα δικαιώματά του. Σε περίπτωση που δεν γίνει αυτό, θα μεταφερθούν στο εθνικό απόθεμα και θα διαμοιραστούν εκ νέου μέσω ανάλογων διαδικασιών.

Η μεταβίβαση δικαιώματος λήψης είναι ιδιαίτερα ελκυστική για γεωργούς, οι οποίοι το 2014 ήταν αποδέκτες μεταβίβασης δικαιωμάτων ενιαίας ενίσχυσης με ή χωρίς γη και δεν υπέβαλλαν αίτηση ενιαίας ενίσχυσης το 2013, και ως εκ τούτου δεν έχουν άμεση πρόσβαση στο καθεστώς βασικής ενίσχυσης.

Σύμφωνα με τις σχετικές οδηγίες του Οργανισμού Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΟΠΕΚΕΠΕ), γεωργός Α, ο οποίος πληρεί τις προϋποθέσεις χορήγησης δικαιωμάτων βασικής ενίσχυσης το 2015, έχει τη δυνατότητα να μεταβιβάσει το δικαίωμα αυτό της χορήγησης δικαιωμάτων σε άλλο γεωργό Β, ο οποίος δεν πληρεί τις προϋποθέσεις, δίνοντας του έτσι "εισιτήριο πρόσβασης" στο καθεστώς βασικής ενίσχυσης.

Προσοχή:Πρόκειται για μεταβίβαση δικαιώματος λήψης δικαιωμάτων βασικής ενίσχυσης και όχι δικαιωμάτων βασικής ενίσχυσης, ως εκ τούτου δεν μεταβιβάζεται η αξία των δικαιωμάτων που κατείχε ενδεχομένως ο γεωργός Α το 2014.

Απαραίτητες προϋποθέσεις για την μεταβίβαση του δικαιώματος λήψης είναι:

Μαζί με τη μεταβίβαση του δικαιώματος λήψης ο γεωργός Α να μεταβιβάσει και επιλέξιμη έκταση, με ενοικίαση ή πώληση, στον γεωργό Β.

Ο αριθμός των Δικαιωμάτων Βασικής Ενίσχυσης (ΔΒΕ) που θα κατανεμηθούν στον γεωργό Β ακολουθεί τον κανόνα $1 \Delta BE = 10$ στρέμματα επιλέξιμης έκτασης, που θα δηλώσει εκείνος στην ενιαία αίτηση ενίσχυσης. και οι δύο αντισυμβαλλόμενοι να χαρακτηρίζονται ενεργοί γεωργοί το 2015. Σε περίπτωση που ο γεωργός Α επιθυμεί να μεταβιβάσει το σύνολο της εκμετάλλευσής του στον γεωργό Β, μπορούν να ληφθούν υπόψη πράξεις ενοικίασης ή πώλησης συναφθείσες μετά την 01.01.2015.

Προσοχή:Οι μεταβιβαστές δικαιώματος λήψης, οι οποίοι επιθυμούν να χορηγηθούν και σε εκείνους δικαιώματα και ως εκ τούτου μεταβιβάζουν μέρος της εκμετάλλευσής τους, υπόκεινται στην ρήτρα απροσδόκητου κέρδους. Όποιοι επιθυμούν να

μεταβιβάσουν το δικαίωμα λήψης σε άλλο γεωργό, υποβάλλουν την αντίστοιχη αίτηση μεταβολών στον ΟΠΕΚΕΠΕ.

1.2.15 Κατανομή Βοσκοτόπων

Οι εκτάσεις βοσκοτόπων θα κατανεμηθούν ανάλογα με το μέγεθος του ζωικού κεφαλαίου κάθε κτηνοτρόφου, όπως αυτό προκύπτει από την Κτηνιατρική Βάση Δεδομένων. Κάθε κτηνοτρόφος θα δηλώσει αυτές τις εκτάσεις βοσκοτόπων για κατανομή δικαιωμάτων του 2015. Συνεπώς, οι κτηνοτρόφοι θα λάβουν δικαιώματα ανάλογα με το ζωικό κεφάλαιο που διαθέτουν. Όσοι είχαν μόνο ειδικά δικαιώματα και δε δηλώσουν εκτάσεις, δεν θα λάβουν δικαιώματα αλλά θα πάρουν συνδεδεμένη ενίσχυση ανά επιλέξιμο ζώο. Οι εκτάσεις βοσκοτόπων (χαρακτηρισμός 2012), δεν μπορούν να μετατραπούν σε αρόσιμες ή δενδρώνες ή δάση.

1.2.16 ΠΡΑΣΙΝΙΣΜΑ (μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος)

Οι δύο υποχρεώσεις του πρασινίσματος:

1. Διαφοροποίηση

ΕΚΤΑΣΗ ΑΡΟΣΙΜΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ (ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ)- (ΕΛΑΧΙΣΤΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ)

< 100 Δεν χρειάζεται διαφοροποίηση (επιτρέπεται και μονοκαλλιέργεια)

100 – 300 Δύο (2) καλλιέργειες (75%, το πολύ, η κύρια καλλιέργεια)

> 300 Τρεις (3) καλλιέργειες (75%, το πολύ, η κύρια καλλιέργεια και οι δύο κύριες καλ/γείες όχι πάνω από το 95%)

Ακόμα και μικρές παραβιάσεις των υποχρεώσεων πρασινίσματος, επισύρουν σοβαρά, πολλαπλάσια πρόστιμα.

2. Περιοχή Οικολογικής Εστίασης (ΠΟΕ)

ΕΚΤΑΣΗ ΑΡΟΣΙΜΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ (ΣΤΡ.)-Περιοχή οικολογικής εστίασης (ΠΟΕ)

< 150 όχι

> 150 5% (ΠΟΕ)

Υποχρέωση 1. Διαφοροποίηση

Ως διαφορετικές «καλλιέργειες», θεωρούνται:

α) Διαφορετικά γένη, όπως ορίζονται στη βοτανική ταξινόμηση π.χ. το κριθάρι (*Hordeum*) και το σιτάρι (*Triticum*) θεωρούνται δύο διαφορετικές καλλιέργειες (είναι διαφορετικά γένη) Αντίθετα, το μαλακό σιτάρι και το σκληρό σιτάρι θεωρούνται ίδια καλλιέργεια (ανήκουν σε διαφορετικά είδη, αλλά στο ίδιο γένος *Triticum*).

β) Η καλλιέργεια οποιουδήποτε είδους των οικογενειών:

- Brassicaceae (λάχανο, μπρόκολο, κουνουπίδι κ.ά.)
- Solanaceae (ντομάτα, πατάτα, μελιτζάνα, πιπεριά κ.ά.)
- Cucurbitaceae (αγγούρι, πεπόνι, καρπούζι, κολοκύθι κ.ά.)

γ) Αγρωστώδη ή άλλα ποώδη κτηνοτροφικά φυτά (μηδική)

(Οι καλλιέργειες που εμπίπτουν σε αυτή την κατηγορία δεν θεωρούνται διαφορετικές καλλιέργειες ακόμα κι αν ανήκουν σε διαφορετικά γένη, αλλά θεωρούνται σαν μία καλλιέργεια με την ονομασία «αγρωστώδη ή άλλα ποώδη κτηνοτροφικά φυτά»)

δ) Η γη υπό αγρανάπαυση.

Οι επίσπορες καλλιέργειες δεν μετρούν σαν διαφορετικές καλλιέργειες. Οι χειμερινές και οι εαρινές καλ/γίες θεωρούνται διαφορετικές ακόμη κι αν ανήκουν στο ίδιο γένος.

Υποχρέωση 2. Περιοχή Οικολογικής Εστίασης (ΠΟΕ)

Μπορεί να είναι:

- Γη σε αγρανάπαυση.
- Δέντρα σε σειρά ή σε συστάδες μέγιστης επιφάνειας τριών (3) στρεμμάτων.
- Τάφροι μέγιστου πλάτους 6μ (χαντάκια, υδατορέματα).
- Ζώνες ανάσχεσης κατά μήκος των υδατορεμάτων - υδάτινων όγκων.
- Αζωτοδεσμευτικές καλλιέργειες (μηδική, όσπρια, βίκος κ.ά.) με συντελεστή 0,7 κάθε 1 στρέμμα ψυχανθούς, μετράει ως 0,7 στρέμματα για την ΠΟΕ. Δηλαδή, αν σε μια εκμετάλλευση χρειάζονται 10 στρέμματα για την κάλυψη του 5%, τότε θα πρέπει να καλλιεργηθούν περίπου 15 στρέμματα ψυχανθή ($10 : 0,7 = 14,28$).

1.2.17 Συνδεδεμένες ενισχύσεις

Το ύψος της συνδεδεμένης ενίσχυσης δεν είναι σταθερό και θα αυξομειώνεται ανάλογα με τις επιλέξιμες εκτάσεις ή μονάδες ζώων που θα συμμετέχουν στην ενίσχυση κάθε χρόνο. Δεν χορηγείται παραπάνω από μια συνδεδεμένη ενίσχυση στην ίδια έκταση. Το βαμβάκι αποτελεί ξεχωριστή περίπτωση και συνεχίζεται η ειδική ενίσχυση, όπως στο προηγούμενο καθεστώς.

1.2.18 Ύψος συνδεδεμένων ενισχύσεων

Είδος-έκταση(στρ) ή αριθμός ζώων-ύψος συνδεδεμένων ενισχύσεων €/στρ ή ζώο
2015-2020

ΣΠΟΡΟΠΑΡΑΓΩΓΗ 102.000στρ 28,1-29,4€/στρ

ΣΠΑΡΑΓΓΙ 39.000στρ 36,7-38,5€/στρ

ΡΟΔΑΚΙΝΑ (χυμοποίηση) 150.000στρ 19,1-20,0€/στρ
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ (χυμοποίηση) 285.000στρ 31,6-41,6€/στρ
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΨΥΧΑΝΘΗ 400.000στρ 16,7-17,5€/στρ
ΟΣΠΡΙΑ 165.000στρ 28,9-30,3€/στρ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΤΟΜΑΤΑ 95.000στρ 27,4-41,1€/στρ
ΖΑΧΑΡΟΤΕΥΤΛΑ 200.000στρ 25,0-34,6€/στρ
ΣΚΛΗΡΟ ΣΙΤΑΡΙ 2.500.000στρ 3,6-5,7€/στρ
ΡΥΖΙ 300.000στρ 25,5-26,7€/στρ

1.2.19 ΕΙΔΟΣ / ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΠΙΛΕΞΙΜΩΝ ΖΩΩΝ ΜΜΖ

Αιγοπρόβατα (ανεξαρτήτως ηλικίας και φύλου) 0,15
Αρσενικά και θηλυκά βοοειδή ηλικίας κάτω των 6 μηνών 0,20
Αρσενικά και θηλυκά βοοειδή ηλικίας από 6 έως 24 μηνών 0,60
Αρσενικά και θηλυκά βοοειδή ηλικίας άνω των 24 μηνών 1,00

Π.χ.

ΕΙΔΟΣ / ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΠΙΛΕΞΙΜΩΝ ΖΩΩΝ ΜΜΖ	ο μέγιστος βοσκότοπος που μπορεί να λάβουν
10 αιγοπρόβατα αντιστοιχούν σε 1,5 ζωική μονάδα	2,14 εκτάρια/ 21,4 στρέμματα
10 βοοειδή κάτω των 6 μηνών αντιστοιχούν σε 2 ζωικές μονάδες	2,86 εκτάρια/ 28,6 στρέμματα
10 βοοειδή μεταξύ 6 και 24 μηνών αντιστοιχούν σε 6 ζωικές μονάδες	8,57 εκτάρια/ 85,7 στρέμματα
10 βοοειδή άνω των 24 μηνών αντιστοιχούν σε 10 ζωικές μονάδες	14,28 εκτάρια/ 142,8 στρέμματα

Την αναλογία ζωικού κεφαλαίου και μόνιμων βοσκοτόπων θα την φροντίσει το υπουργείο, καθώς η διανομή των μόνιμων βοσκοτόπων θα γίνει κεντρικά. Πάντως σε περίπτωση που ο παραγωγός είναι εκτός ορίων θα υποστεί τις ανάλογες ποινές.

1.2.20 Προϋποθέσεις καταβολής των συνδεδεμένων

(Σύμφωνα με τις προτάσεις – μπορεί να υπάρξουν αλλαγές)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ - ΕΛΑΧΙΣΤΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ /ΣΤΡΕΜΜΑ

-ΡΥΖΙ 800

-ΣΚΛΗΡΟ ΣΙΤΑΡΙ 300

-ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΤΟΜΑΤΑ 5.000 ή 7.000

-ΖΑΧΑΡΟΤΕΥΤΛΑ 6.500

-ΟΣΠΡΙΑ 180

-ΚΑΡΠΟΔΟΤΙΚΑ ΨΥΧΑΝΘΗ ΓΙΑ ΖΩΟΤΡΟΦΕΣ 170

1.2.21 Ενίσχυση Κτηνοτροφίας

- Αύξηση κονδυλίων στις άμεσες ενισχύσεις από 19% → 25%.
- Συνδεδεμένες αιγοπροβάτων και βοοειδών, ώστε να χτίσουμε ισχυρό εγχώριο ζωικό κεφάλαιο και να στηρίξουμε το εθνικό προϊόν της φέτας.
- Ενίσχυση κτηνοτροφικών ψυχανθών, για φτηνές ζωτροφές.
- Προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης (σχέδια βελτίωσης), για μείωση κόστους και δημιουργία υποδομών.

1.2.22 Συνδεδεμένη σε ειδικά δικαιώματα χωρίς γή

Η ενίσχυση αφορά στους κτηνοτρόφους που κατείχαν ειδικά δικαιώματα το 2014 και οι οποίοι δε διαθέτουν επιλέξιμα εκτάρια, για την ενεργοποίηση δικαιωμάτων ενίσχυσης το 2015. Οι κτηνοτρόφοι αυτοί, θα ενισχύονται με βάση τον αριθμό των μονάδων μεγάλων ζώων (MMZ), που διαθέτουν. Ελάχιστος αριθμός ζώων στην εκμετάλλευση, οι τρεις (3) MMZ. Απαραίτητη η εφαρμογή των απαιτήσεων για την αναγνώριση και την καταγραφή των ζώων (ενώτια κ.λπ.), όπως προβλέπονται στον Κανονισμό, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΕΚ) 1760/2000 για τα βοοειδή και Καν. (ΕΚ) 21/2004 για τα αιγοπρόβατα

1.3 Υφιστάμενη κατάσταση

1.3.1 Σιτηρά

Όσον αφορά το σκληρό σίτο, όπως βλέπουμε από την ποσοστιαία κατανομή της παραγωγής ανά περιφέρεια: το 31,29% της παραγωγής προέρχεται από τη Θεσσαλία, το 29,61% από την Κεντρική Μακεδονία, το 16,18% από τη Στερεά Ελλάδα -Εύβοια, το 12,60% από την Αν. Μακεδονία - Θράκη. Η παραγωγή μαλακού σίτου κατανέμεται ως εξής: Δ. Μακεδονία 30,73%, Κ. Μακεδονία 26,78%, Αν. Μακεδονία - Θράκη 26,45%, Θεσσαλία 12,05%.

Η παραγωγή καλαμποκιού κατανέμεται ως εξής: Η Αν. Μακεδονία - Θράκη παράγει το 27,77% του συνόλου, η Κ. Μακεδονία το 26,21%, η Δ. Ελλάδα το 14,08%, η Θεσσαλία το 13,50%, η Δ. Μακεδονία το 8,11%. Όσον αφορά το ρύζι η Κ. Μακεδονία παράγει το 86,94% της συνολικής παραγωγής.

Η παραγωγή κριθαριού κατανέμεται: Το 22,81% προέρχεται από τη Θεσσαλία, το 22,32% από τη Δ. Μακεδονία, το 19,07% από την Κ. Μακεδονία, το 10,8% από την Αν. Μακεδονία - Θράκη και το 9,04% από τη Στερεά Ελλάδα. Η παραγωγή βρώμης προέρχεται κατά 49% από τη Δ. Ελλάδα και το 64,47% της συνολικής παραγωγής σίκαλης από τη Δ. Μακεδονία.

Σύμφωνα με τα παραπάνω προκύπτει ότι Περιφέρειες με τη μεγαλύτερη βαρύτητα όσον αφορά τη διατροφική κάλυψη του πληθυσμού με σιτηρά είναι η Κ. Μακεδονία, ενώ ακολουθούν Θεσσαλία, η Αν. Μακεδονία - Θράκη και η Δ. Μακεδονία.

1.3.2 Οσπρια

Όσον αφορά τα φασόλια το 30,85% της παραγωγής προέρχεται από τη Δ. Μακεδονία, το 16,34% από τη Δ. Ελλάδα, το 15,26% από την Αν. Μακεδονία - Θράκη, το 13,36% από τη Στερεά Ελλάδα - Εύβοια. Στην παραγωγή φακής πρώτη έρχεται η Θεσσαλία με το 51,92% του συνόλου και ακολουθούν η Αν. Μακεδονία - Θράκη με 22,23% και η Δ. Μακεδονία με 12,20%.

1.3.3 Κηπευτικές καλλιέργειες

Η παραγωγή βιομηχανικής τομάτας κατανέμεται στις περιφέρειες ως εξής: στη

Θεσσαλία 43,44%, στη Στερεά Ελλάδα 21,20%, στη Δ. Ελλάδα 17,94% και στην Κ. Μακεδονία το 11,51%. Στην παραγωγή νωπής τομάτας το 24,57% ανήκει στην Περιφέρεια Κρήτης, το 13,88% στην Περιφέρεια Κ. Μακεδονίας, το 13,38% στην Περιφέρεια Πελοποννήσου και το 11,94% στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Στην παραγωγή ξερών κρεμμυδιών το 65,89% του συνόλου προέρχεται από την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Ενώ οι Περιφέρειες που συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο κομμάτι της παραγωγής των υπόλοιπων κηπευτικών είναι: Η Κ. Μακεδονία, η Πελοπόννησος, η Στερεά Ελλάδα και η Κρήτη.

1.3.4 Αμπελουργικά προϊόντα

Η παραγωγή μούστου κατανέμεται ομοιόμορφα σε περισσότερες Περιφέρειες ως εξής: Δ. Ελλάδα με 15,83%, Πελοπόννησος με 15,39%, Κρήτη με 15,35%, Θεσσαλία με 14,92% και Στερεά Ελλάδα με 10,72%. Η παραγωγή επιτραπέζιων σταφυλιών προέρχεται: από την Πελοπόννησο κατά 37,15%, την Αν. Μακεδονία - Θράκη κατά 32,93% και την Κ. Μακεδονία κατά 13,56%. Στην παραγωγή Κορινθιακής Σταφίδας κυριαρχούν η Δυτική Ελλάδα με 44,72% και ακολουθεί η Πελοπόννησος με 44,03%. Τέλος στην Κρήτη παράγεται το 82,88% της ποικιλίας σταφίδας Σουλτανίνα.

1.3.5 Άλλα δένδροκομικά προϊόντα

Η παραγωγή λεμονιών συγκεντρώνεται στη Δ. Ελλάδα κατά 35,94%, στην Πελοπόννησο κατά 17,91% και ακολουθούν η Κρήτη με 11,67%, το Ν. Αιγαίο με 9,79% και τα Ιόνια με 9,71%. Η παραγωγή πορτοκαλιών συγκεντρώνεται κατά 68,34% στην Πελοπόννησο. Η παραγωγή μανταρινιών συγκεντρώνεται στην Περιφέρεια Ηπείρου κατά 46,77% και στην Πελοπόννησο κατά 33,77%. Η παραγωγή αχλαδιών συγκεντρώνεται στη Θεσσαλία κατά 33,97% και ακολουθεί η Κ. Μακεδονία με 29,26% και η Πελοπόννησος με 10,38%. Η παραγωγή μήλων προέρχεται κατά 32,68% από την Κ. Μακεδονία, κατά 31,16% από την Θεσσαλία και κατά 25,21% από τη Δ. Μακεδονία. Η παραγωγή ροδάκινου συγκεντρώνεται κατά 90,70% στην Κ. Μακεδονία. Η παραγωγή βερίκοκου κατά 63,87% στην Πελοπόννησο και κατά 25,29% στην Κ. Μακεδονία, η οποία επίσης συγκεντρώνει το 72,83% της παραγωγής κερασιού.

Όσον αφορά την παραγωγή επιτραπέζιας ελιάς, αυτή συγκεντρώνεται: στη Στερεά Ελλάδα κατά 26,73%, στην Κ. Μακεδονία κατά 26,05% και στη Δ. Ελλάδα κατά

16,06%.

Αντίστοιχα οι ελιές για ελαιοπαραγωγή, συγκεντρώνονται κατά 33,56% στην Κρήτη και κατά 29,64% στην Πελοπόννησο.

1.3.6 Αγροτικό εισόδημα

Στο διάστημα των τελευταίων ετών το αγροτικό εισόδημα κατέστη εξαιρετικά ευάλωτο στην ΕΕ, με αποτέλεσμα τη μεγέθυνση της απόστασής του από το μέσο εισόδημα των μισθωτών, από το οποίο υπολείπεται πλέον αισθητά. Σύμφωνα με πρόσφατη έκδοση της Επιτροπής, το αγροτικό εισόδημα στην ΕΕ-27, μετά τη σημαντική του αύξηση κατά το 2007 υπέστη δύο αλλεπάλληλες πτώσεις το 2008 και το 2009, με αποτέλεσμα να βρεθεί, σε πραγματικούς όρους, στο επίπεδο του 2000. Κατά το 2010 το πραγματικό αγροτικό εισόδημα εκτιμάται ότι θα μειωθεί στην Ελλάδα κατά 3,5% περίπου. Η κάμψη αυτή συνδέεται, κυρίως, με τη σημαντική μείωση του όγκου παραγωγής σε ορισμένες αροτραίες καλλιέργειες με ιδιαίτερη βαρύτητα, όπως το βαμβάκι, του οποίου η παραγωγή μειώθηκε κατά 25% περίπου εξαιτίας της εκτεταμένης προσβολής που ενέσκηψε, τα σιτηρά, η βιομηχανική τομάτα, τα ζαχαρότευτλα κ.α. Συνδέεται επίσης με τη σημαντική πτώση των τιμών παραγωγού σε ορισμένα σημαντικά προϊόντα, όπως τα φρούτα και το σκληρό σιτάρι, καθώς επίσης και με την κάμψη ή τη στασιμότητα των τιμών παραγωγού στα προϊόντα του ελαιοκομικού κλάδου, αλλά και με τις γενικότερες δυσμενείς επιπτώσεις της ύφεσης στην οικονομία. Το αποτέλεσμα ήταν ο περιορισμός της προσφοράς και η πτώση της ακαθάριστης αξίας της παραγωγής σε βασικές τιμές, όπως αναφέρεται στη συνέχεια. Σωρευτικά, στο διάστημα της πενταετίας 2006-2010 το αγροτικό εισόδημα στην Ελλάδα εκτιμάται από τη Eurostat ότι μειώθηκε κατά 13,5 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ στο ίδιο διάστημα, συγκριτικά, το αγροτικό εισόδημα στην ΕΕ-27 αυξήθηκε κατά 11% και στις χώρες της ευρωζώνης κατά 5% περίπου. Κρίσιμη πάντως παράμετρος της πτώσης του αγροτικού εισοδήματος παραμένει η σημαντική αύξηση του κόστους παραγωγής, όπως εκφράζεται από το μέσο γενικό δείκτη εισροών, ο οποίος αυξήθηκε κατά 11% το 2008 και κατά 4% περίπου το 2009. Το 2010 η άνοδος του δείκτη εισροών υπολείπεται σημαντικά των τιμών παραγωγού, όπως εκφράζονται από το

μέσο δείκτη εκροών, που αυξήθηκε αισθητά, με αποτέλεσμα να καταγράφεται θετική διαφορά μεταξύ τιμών παραγωγού και κόστους παραγωγής (+9,3%). Εξάλλου, ιδιαίτερα έντονη αύξηση καταγράφεται στο κόστος των εισροών για ενέργεια και λιπαντικά, με το σχετικό δείκτη να υπερβαίνει τον Ιούνιο του 2011 το επίπεδο των 171 μονάδων, παρουσιάζοντας άνοδο της τάξεως του 16,4% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους. Μεγάλη επίσης αύξηση σημειώνεται στα αναλώσιμα μέσα, με το δείκτη να υπερβαίνει τον Ιούνιο του 2011 τις 141 μονάδες (αύξηση κατά 12,7%), αλλά και στα λιπάσματα με τον αντίστοιχο δείκτη να κινείται στο επίπεδο των 143 μονάδων (αύξηση κατά 7,7%). Από την άλλη πλευρά, σημαντική κάμψη καταγράφεται στο πρώτο 6μηνο του 2011 στις τιμές παραγωγού ορισμένων σημαντικών προϊόντων της φυτικής παραγωγής, ιδιαίτερα έντονη στα κηπευτικά με μεγάλη μείωση του δείκτη εκροών τον Ιούνιο του 2011 στη νωπή τομάτα (-19,8%) και σε ορισμένα φρούτα, όπως τα κεράσια και τα ροδάκινα, ενώ στασιμότητα, ή και οριακή άνοδος παρατηρείται στις τιμές των προϊόντων της ζωικής παραγωγής. Οι εξελίξεις αυτές κατά το πρώτο 6μηνο του 2011 επέδρασαν αρνητικά στο αγροτικό εισόδημα, εξαιτίας της σημαντικής αύξησης του κόστους παραγωγής (+9,8%) σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2010, ενώ οι τιμές παραγωγού δείχνουν οριακή άνοδο (+2%), με αποτέλεσμα να διαμορφώνεται ένας ιδιαίτερα υψηλός αρνητικός δείκτης εισοδήματος (-7,8%). Σημειώνεται πάντως ότι το αγροτικό εισόδημα, σε σχέση με τις δύο βασικές πηγές διαμόρφωσής του, τις κοινοτικές επιδοτήσεις (άμεσες ενισχύσεις) και τα ακαθάριστα έσοδα από τη διάθεση της πρωτογενούς αγροτικής παραγωγής στην αγορά, δεν κατανέμεται ομοιόμορφα μεταξύ των Περιφερειών της χώρας.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Eurostat, κατά το 2009 οι άμεσες ενισχύσεις που καταβλήθηκαν στους δικαιούχους παραγωγούς (2,14 δις) κάλυψαν το 38% περίπου της συνολικής ακαθάριστης αξίας (5,69 δις) που προκύπτει από τις δύο αναφερόμενες πηγές εισοδήματος, ενώ το υπόλοιπο και μεγαλύτερο μέρος (62%) προέρχεται κατά το έτος αυτό από την πώληση της παραγωγής. Η αναλογία μάλιστα αυτή είναι ακόμα μεγαλύτερη γιατί η εκτίμηση των ακαθάριστων εσόδων από την πώληση της πρωτογενούς παραγωγής αναφέρεται μόνο στους αγρότες του ειδικού καθεστώτος (που αποτελούν με εισοδηματικά κριτήρια το 95% των αγροτών), μια και για τους αγρότες του κανονικού καθεστώτος δεν διατέθηκαν στοιχεία.

1.3.7 Αξία αγροτικής παραγωγής

Σημαντική πτώση της αξίας της παραγωγής του γεωργικού τομέα καταγράφεται στο διάστημα της πενταετίας 2006-2010, ιδιαίτερα έντονη κατά το 2006 - με κάμψη μεγαλύτερη του 14%, αλλά και κατά τη διετία 2008-2009. Το 2010 ωστόσο, σύμφωνα με ορισμένες προσωρινές εκτιμήσεις της Eurostat, προβλέπεται οριακή αύξηση η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία υπέστη δύο σημαντικές πτώσεις. Η πρώτη και περισσότερο έντονη, σημειώθηκε το 2006 (-20%) και η δεύτερη το 2008 (-11,4%). Το 2009 καταγράφεται οριακή αύξηση (+2,8%), ενώ το 2010, σύμφωνα με προσωρινές εκτιμήσεις, προβλέπεται μικρή κάμψη (-1,5%). Συνολικά, στο διάστημα 2005-2010 η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία, σε βασικές τιμές, μειώθηκε κατά 28 ποσοστιαίες μονάδες, πτώση η οποία σε απόλυτο μέγεθος αντιστοιχεί σε απώλεια της τάξεως των 2,1 δις περίπου. αποκτά ενδιαφέρον η κατανομή της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του πρωτογενούς τομέα σε περιφερειακό επίπεδο, μια και στο διάστημα της διετίας 2008-2009, δύο Περιφέρειες, η Αττική και η Κεντρική Μακεδονία, συγκεντρώνουν, σύμφωνα με τα στοιχεία των περιφερειακών λογαριασμών, το 63% της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας, με όρους προστιθέμενης αξίας.

1.3.8 Απασχόληση στον αγροτικό τομέα

Η απασχόληση στον αγροτικό τομέα της χώρας τα προηγούμενα έτη παρουσίαζε πτωτική πορεία, ακολουθώντας τη γενικότερη τάση περιορισμού της στον τομέα αυτό, όπως καταγράφεται στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά με μικρότερο ρυθμό. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο διάστημα της δεκαετίας 2000-2009 η απασχόληση στον αγροτικό τομέα της ΕΕ-27 παρουσίασε έντονα αρνητική πορεία, με ποσοστό μείωσης των απασχολούμενων, κατά μέσο όρο, της τάξεως του -24,9%. Στο ίδιο διάστημα ωστόσο, το ποσοστό μείωσης της απασχόλησης που αντιστοιχεί στην Ελλάδα είναι το μικρότερο μεταξύ όλων των χωρών μελών της ΕΕ-27 (-2,6%) Από την άλλη πλευρά, σε εγχώριο επίπεδο, μεταξύ όλων των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας που παρακολουθεί η στατιστική αρχή ο αγροτικός τομέας καλύπτει το 2015, αμέσως μετά το εμπόριο (18,1%), τον μεγαλύτερο αριθμό απασχολούμενων (549,80 χιλ. και ποσοστό 12,4%) Ανάλογη βαρύτητα αποκτά η απασχόληση στον αγροτικό τομέα σε 8 από τις 13 Περιφέρειες της χώρας, όπως η Πελοπόννησος (με ποσοστό 29,1%, έναντι του επόμενου κλάδου, του εμπορίου, 27 με ποσοστό 14,2%), η

Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (με ποσοστό 25,7% έναντι του 14,6% του εμπορίου), η Θεσσαλία (με ποσοστό 24,3%, έναντι 16,6% του εμπορίου), η Δυτική Ελλάδα (21,8% έναντι 17,6% του εμπορίου), η Στερεά Ελλάδα (21,5% έναντι του 14,5% του εμπορίου), η Ήπειρος (20,1% έναντι του 17,4% του εμπορίου) και η Κρήτη (20,1% έναντι του 17,7% του εμπορίου). Στο διάστημα της τριετίας 2008-2010, παρά την οικονομική κρίση που είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της απασχόλησης στους περισσότερους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, στον αγροτικό τομέα καταγράφεται αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων, συνεχίζοντας μια τάση που άρχισε από το τέλος του 2008, η οποία συνδέεται με τον αυξημένο αριθμό των νεοεισερχομένων στην αγορά εργασίας που ξεκινούν από τον αγροτικό τομέα, αλλά και με τη μετακίνηση εργαζομένων από άλλους τομείς της οικονομίας. Στην αγορά εργασίας του αγροτικού τομέα παρατηρείται αύξηση της απασχόλησης κατά 6,38% στην τριετία 2008-2010, η οποία αντιστοιχεί σε 32.946 νέες θέσεις εργασίας. Η εξέλιξη αυτή θεωρείται ιδιαίτερης σημασίας, από τη μια πλευρά οι βραχυχρόνιες προοπτικές της απασχόλησης παραμένουν αρνητικές σε όλους σχεδόν τους κλάδους, ενώ από την άλλη το ποσοστό ανεργίας συνεχώς μεγεθύνεται, φθάνοντας το Δεκέμβριο του 2010 στο 14,8%, έναντι του 10,2% τον αντίστοιχο μήνα του 2009. Από την ανάλυση των επιμέρους χαρακτηριστικών της αύξησης αυτής, όπως προέκυψαν από την πρόσφατη έρευνα της απασχόλησης στον αγροτικό τομέα που πραγματοποίησε η Eurostat, συμπεραίνονται, συνοπτικά, τα ακόλουθα:

Ο αγροτικός τομέας απασχολεί το 2010, αμέσως μετά το εμπόριο, το μεγαλύτερο αριθμό εργαζομένων, που εκτιμώνται σε 549,8 χιλ., καλύπτοντας ποσοστό της τάξεως του 12,44% στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας. Το στοιχείο αυτό αποκτά ιδιαίτερη σημασία με δεδομένη τη σημαντική μείωση της απασχόλησης κατά την τριετία 2008-2010 στους άλλους σημαντικούς κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, όπως οι κατασκευές (-22,66%), η μεταποίηση (-14,75%), το εμπόριο (-4,1%) και ο τουρισμός (-3,3%).

Το 2010 σε σύγκριση με το 2008 οι νέες θέσεις εργασίας στον πρωτογενή τομέα είναι της τάξεως των 32.900 και πλέον, από τις οποίες το 97% αναλογεί στην γεωργία και το υπόλοιπο στην αλιεία. Στο διάστημα αυτό, συγκριτικά, ανακτήθηκε σχεδόν στο σύνολό της η απώλεια των θέσεων εργασίας της περιόδου 2005-2008.

Σε περιφερειακό επίπεδο μόνο η Πελοπόννησος και η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

παρουσιάζουν μείωση της απασχόλησης κατά το διάστημα 2008-2010, ενώ όλες οι άλλες Περιφέρειες καταγράφουν σημαντική αύξηση, με μεγαλύτερα ποσοστά στις Περιφέρειες Κρήτης, Νοτίου Αιγαίου, Αττικής, Θεσσαλίας, Δυτικής Ελλάδας και Ηπείρου.

Αναφορικά με τη θέση στο επάγγελμα διαπιστώνεται σημαντική αύξηση στην κατηγορία των μισθωτών που απασχολούνται στον αγροτικό τομέα, κατά 40%, με αποτέλεσμα τη σημαντική συνεισφορά στη μερική απασχόληση. Το στοιχείο αυτό αποκτά επίσης ιδιαίτερη βαρύτητα εξαιτίας της δυσκολίας ανεύρεσης εργασίας πλήρους απασχόλησης στους άλλους κλάδους της οικονομίας. Οι αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό συνεχίζουν να αποτελούν τη δεσπόζουσα επαγγελματική κατηγορία μεταξύ των απασχολουμένων, ενώ καταγράφεται μείωση της απασχόλησης στην κατηγορία των βοηθών στις οικογενειακές επιχειρήσεις.

Ο κλάδος των δενδρωδών καλλιεργειών, περιλαμβανομένων και των αμπελώνων, απορρόφησε στο διάστημα της αναφερόμενης τριετίας περισσότερες από 25.000 επιπλέον θέσεις εργασίας. Ιδιαίτερα σημαντική αύξηση, με υπερδιπλασιασμό της απασχόλησης, καταγράφεται στον κλάδο των υποστηρικτικών υπηρεσιών προς τη γεωργία, ενώ αισθητή αύξηση παρουσιάζουν και άλλοι επιμέρους τομείς, όπως η αλιεία (+16%) οι μικτές γεωργοκτηνοτροφικές δραστηριότητες (9%) και η κτηνοτροφία (6%). Έντονα αρνητική εξέλιξη σημειώνει η απασχόληση στον κλάδο του πολλαπλασιαστικού υλικού και των φυτωρίων, ενώ σημαντική κάμψη καταγράφεται και στον τομέα της δασοπονίας. Οι αροτραίες καλλιέργειες πάντως, με μια περιορισμένη αύξηση της απασχόλησης (+3%) συνεχίζουν να αποτελούν το σημαντικότερο κλάδο εργασίας στον αγροτικό τομέα.

Σε επίπεδο χώρας προκύπτει σημαντικότερη αύξηση της απασχόλησης στη μεσαία κατηγορία ηλικιών (45-64 ετών), αναφερόμενη κυρίως στη Δυτική Μακεδονία, στην Αττική και στη Κρήτη. Εντυπωσιακή ωστόσο είναι η ποσοστιαία αύξηση της απασχόλησης στη νεότερη ηλικιακή ομάδα (15-44 ετών) που σημειώνεται στις Περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου (+52,5%) και της Κρήτης (+31,9%). Παραμένουν οι διαρθρωτικές αδυναμίες στη δομή της απασχόλησης της Ηπείρου, με μικρή αύξησή της, προερχόμενη κυρίως από τις μεγαλύτερες κλάσεις ηλικίας.

1.3.9 Χρηματοδότηση, πορεία επιχειρήσεων

Σύμφωνα με πρόσφατα δημοσιευμένα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος από την ανάλυση της τραπεζικής χρηματοδότησης των επιχειρήσεων κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, διαπιστώνεται ότι ο τομέας της γεωργίας απορροφά μόλις το 1,7% του συνόλου των δανείων. Πραγματικά, τον Μάιο του 2011, το υπόλοιπο των δανείων που προορίζονται για τις επιχειρήσεις του αγροτικού τομέα ανέρχεται σε 2,077 δις. Σε ετήσια βάση ο ρυθμός επιβράδυνσης της τραπεζικής χρηματοδότησης προς τις γεωργικές επιχειρήσεις, με βάση τη μεταβολή του υπολοίπου των δανείων (Μάιος 2010: 4,012 δις, Μάιος 2011: 2,077 δις) καταγράφει πτώση της τάξεως του 48,2%, ενώ σε μηνιαία βάση, συγκριτικά με το προηγούμενο έτος, σημειώνει έντονη πτωτική πορεία (από 1,8% τον Μάιο του 2010, σε αρνητικό ρυθμό -0,6% τον Μάιο του 2011). Σε σχέση με τα μέτρα στήριξης συγκριτικά με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις άλλων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας, υπενθυμίζεται ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις του αγροτικού τομέα εξαιρέθηκαν από προηγούμενα προγράμματα του Ταμείου Εγγυοδοσίας Μικρών & Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (ΤΕΜΠΜΕ) για την κάλυψη με ευνοϊκούς όρους δανειοδότησης, τόσο ως προς τις ασφαλιστικές και φορολογικές υποχρεώσεις, όσο και για την προμήθεια πρώτων υλών, εμπορευμάτων και υπηρεσιών. Επισημαίνεται εξάλλου ότι κατά την περίοδο της ύφεσης στην οικονομία πέραν του περιορισμού της ρευστότητας προς τον αγροτικό τομέα διαπιστώνεται και ιδιαίτερα μεγάλη - μέχρι και διπλάσια, αύξηση των επιτοκίων δανεισμού, τόσο στα βραχυπρόθεσμα δάνεια, όσο και στα μεσοπρόθεσμα. Από την άλλη πλευρά, η δυνατότητα στήριξης των αγροτών και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων του αγροτικού τομέα από το Ταμείο Αγροτικής Επιχειρηματικότητας, που έχει συσταθεί από το Μάρτιο του 2011 με σκοπό τη χρηματοδότησή τους με ευνοϊκούς όρους για τη βελτίωση της επίδοσης των γεωργικών τους εκμεταλλεύσεων, για επενδύσεις στη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, αλλά και για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητάς τους, δεν έχει μέχρι σήμερα αξιοποιηθεί, ενώ παραμένει σε εκκρεμότητα η συμφωνία χρηματοδότησης του Ταμείου αυτού, με το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης (ΕΤΕΑΝ Α.Ε.) που συστήθηκε στις 17.2.2011 με το νόμο 3912/2011. Τονίζεται επίσης ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις του αγροτικού τομέα εξαιρούνται, όπως δυστυχώς συνέβη και στο Γ ' ΚΠΣ, από τα μέτρα στήριξης που προβλέπονται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα (ΕΠΑΝ II) του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007-2013, όπως για

παράδειγμα το πρόγραμμα “Εξωστρέφεια-Ανταγωνιστικότητα”, ή το πρόγραμμα για την “Πράσινη ανάπτυξη” και δεν εντάσσονται στα σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία του Υπουργείου Ανάπτυξης. Σε σχέση με την πορεία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων του αγροτικού τομέα, σημειώνεται κατά τη διετία 2009-2010 σημαντική πτώση του κύκλου εργασιών με επιδείνωση, γενικά, των οικονομικών αποτελεσμάτων. Σύμφωνα εξάλλου με έρευνα της Eurostat στις 100 μεγαλύτερες αγροτικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις, ο κύκλος εργασιών τους από ένα επίπεδο 1,48 δις το 2009 μειώνεται σε 1,41 δις το 2010, σημειώνοντας κάμψη της τάξεως του 5% περίπου. Το κρίσιμο ωστόσο στοιχείο της εξέλιξης αυτής είναι η αρνητική μεταβολή του κύκλου εργασιών κατά το 2010 σε 58 επιχειρήσεις, στις οποίες μειώθηκε κατά 154 εκατ. περίπου, με μια μέση πτώση της τάξεως του 21%, ενώ ορισμένες από τις επιχειρήσεις αυτές αντιμετωπίζουν πρόβλημα βιωσιμότητας. Από την άλλη πλευρά όμως, σε 42 επιχειρήσεις ο κύκλος εργασιών αυξήθηκε από 736 εκατ. το 2009 σε 818 εκατ. το 2010, παρουσιάζοντας άνοδο κατά 87 εκατ. περίπου, που κατά μέσο όρο αντιστοιχεί σε αύξηση της τάξεως του 11% και πλέον. Πρέπει παράλληλα να σημειωθεί ότι οι 100 αυτές επιχειρήσεις συνεχίζουν να αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό ποσοστό (42% περίπου το 2009) της ακαθάριστης αξίας της πρωτογενούς αγροτικής παραγωγής που διατίθεται στην αγορά, η οποία το 2009 για τους αγρότες του ειδικού καθεστώτος εκτιμάται από στοιχεία του Υπουργείου Οικονομικών στο επίπεδο των 3,55 δις περίπου.

1.3.10 Φυτοφάρμακα

Κατανάλωση και δομή της αγοράς:

Τα στοιχεία για την κατανάλωση και τη συμβολή των φυτοφαρμάκων στη διαμόρφωση του κόστους παραγωγής είναι ιδιαίτερα αντιφατικά. Η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) τα υπολογίζει περίπου στο 4,2% του κόστους, ενώ έρευνες για τα

οικονομικά δεδομένα των εκμεταλλεύσεων στο 12%, κατατάσσοντας την Ελλάδα στη δεύτερη θέση μετά τη Γαλλία.

Στην Ελλάδα λειτουργούν 2.530 καταστήματα λιανικής ή χονδρικής πώλησης, συνήθως μικρού μεγέθους, και ο αριθμός αυτός εμφανίζει τάσεις αύξησης. Επιπλέον, λειτουργούν 29 επιχειρήσεις ανασυσκευασίας, συσκευασίας ή μεταποίησης.

Όλα τα προϊόντα φυτοπροστασίας στην Ελλάδα εισάγονται. Η αγορά φυτοφαρμάκων είναι η πιο συγκεντρωμένη αγορά των αγροτικών εισροών. Οι επτά μεγαλύτερες εταιρείες του κλάδου, το 2010, κατείχαν το 88% της ευρωπαϊκής αγοράς και παρόμοιο ποσοστό της παγκόσμιας. Έκτοτε, το ποσοστό αυτό αυξήθηκε, ενώ αξίζει να τονιστεί ότι οι δύο μεγαλύτερες από αυτές (Syngenta, η οποία αγοράστηκε πρόσφατα από την Κίνα, και η Bayer) ήλεγχαν το 45% της αγοράς. Η ιδιοκτησιακή σχέση των εταιρειών αυτών και με άλλες εισροές ή αγροτικές τεχνολογίες ενισχύει σημαντικά τη θέση τους.

Το επίπεδο τιμών που καταβάλλει ο αγρότης:

Οι μισές ανάγκες σε προϊόντα φυτοπροστασίας, τουλάχιστον στις παραμεθόριες περιοχές, καλύπτονται από παράνομες εισαγωγές από την Τουρκία, τα Σκόπια και την Αλβανία. Επιπλέον, οι δραστικές ουσίες αυτών των φαρμάκων είναι εγκεκριμένες από την ΕΕ.

Παράλληλα, οι Έλληνες αγρότες προμηθεύονται γνήσια σκευάσματα, που είναι εγκεκριμένα με βάση την κοινοτική νομοθεσία από τη Βουλγαρία. Ωστόσο, τα σκευάσματα αυτά, που είναι ταυτόσημα με όσα παράγονται στην Ελλάδα, δεν διαθέτουν άδεια κυκλοφορίας για την ελληνική αγορά και, συνεπώς, κρίνονται ως παράνομα.

Με αυτά τα εμπόδια, οι ίδιες επιχειρήσεις χρεώνουν τη διπλάσια τιμή για το ίδιο γνήσιο

σκεύασμα στην Ελλάδα, από ό,τι στη γειτονική κοινοτική Βουλγαρία. Η διαφορά αυτή, είναι ακόμη μεγαλύτερη για τα γνήσια σκευάσματα που προέρχονται από την Τουρκία και την Αλβανία.

Τα ίδια προϊόντα φυτοπροστασίας χρεώνονται το διπλάσιο στην Ελλάδα από ό,τι σε άλλες γειτονικές χώρες, μία εκ των οποίων μάλιστα είναι χώρα-μέλος της ΕΕ, μάλλον αποτελεί τυπική περίπτωση παράβασης των κανόνων ανταγωνισμού.

1.3.11 Λιπάσματα

Στο εμπορικό κομμάτι τα πράγματα στην Ελλάδα είναι σαφώς χειρότερα αφού η αγορά μειώνεται διαρκώς την τελευταία 10ετία. Ωστόσο αν δούμε την εξέλιξη του τομέα από τεχνικής πλευράς θα πρέπει να παραδεχτούμε ότι έχουν γίνει άλματα. Κάποτε στην Ελλάδα κυκλοφορούσαν 5 τύποι λιπασμάτων, τώρα υπάρχουν εξειδικευμένα προϊόντα για κάθε καλλιέργεια, με τεχνολογικές καινοτομίες που εντυπωσιάζουν. Η εξέλιξη αυτή είναι σε όφελος του καταναλωτή αγρότη αφού αφενός υπάρχει ποικιλία επιλογής και αφετέρου μπορεί να βρει το καταλληλότερο προϊόν για τα εδάφη και την καλλιέργειά του. Μόνο τα μέλη του Σύνδεσμου Παραγωγών και Εμπόρων Λιπασμάτων (ΣΠΕΛ) είναι πάνω από 40. Αυτό σημαίνει ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ τους είναι ιδιαίτερα οξύς και αυτό λειτουργεί σε όφελος του καταναλωτή τιμολογιακά. Ήδη οι τιμές των λιπασμάτων για τις φθινοπωρινές καλλιέργειες εμφανίζονται σημαντικά μειωμένες.

Από το 2009 ως το 2015 η ετήσια κατανάλωση αζώτου, φωσφόρου και καλίου είναι μειωμένη κατά 31%, 41% και 51% αντίστοιχα, ενώ για την ίδια χρονική περίοδο η κατανάλωση σύνθετων λιπασμάτων διατηρείται σε σταθερά επίπεδα. Προσπαθώντας να εξειδικευτεί η μείωση της κατανάλωσης λιπασμάτων παρουσιάστηκαν στοιχεία ανά περιφέρεια και αποτυπώθηκε ότι στατιστικά σημαντική μείωση παρατηρήθηκε κυρίως στην περιοχή της Θεσσαλίας. Στη συνέχεια παρουσιάστηκαν στοιχεία για τις κύριες καλλιέργειες στην Ελλάδα, με τις αροτραίες καλλιέργειες να καλύπτουν το 50% και τις δενδρώδεις καλλιέργειες το 32% από την καλλιεργήσιμη έκταση 3.800 kha (ΕΛΣΤΑΤ 2011), ενώ για τη Νότια Ελλάδα τα ελαιόδεντρα καταλαμβάνουν το 78% της καλλιεργήσιμης γης και στη Βόρεια Ελλάδα το σκληρό σιτάρι το 28%. Ειδικότερα

σύμφωνα με τα δεδομένα η κατανάλωση λιπασμάτων από το 1989 ως το 2015 έχει μειωθεί κατά 67%. Επίσης από το 2007 έως το 2015 η μείωση στην κατανάλωση λιπασμάτων ήταν ιδιαίτερα υψηλή, της τάξης του 39%. Συγκεκριμένα για το έτος 2015 η κατανάλωση λιπασμάτων καταγράφηκε στους 688.495 τόνους, δηλαδή ήταν μειωμένη κατά 10%, σε σχέση με την αντίστοιχη κατανάλωση του 2014.

1.3.12 Ηλεκτρικό ρεύμα

Διαπιστώνεται σημαντική αύξηση των τιμών σε σύγκριση με το δεύτερο εξάμηνο του 2011. Ειδικότερα η μέση κοινοτική τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος για το δεύτερο εξάμηνο του 2012 διαμορφώθηκε στα 19,7€/100 kWh και του υγραερίου στα 7,2 €/100 kWh σημειώνοντας αύξηση κατά 6,6% και κατά 10,3% αντίστοιχα. Οι τιμές αυτές ενδιαφέρουν γενικά την αγροτική παραγωγή διότι αντανακλούν επίσης τη δαπάνη ενέργειας στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις στην ΕΕ, στα πλαίσια πάντα της πολιτικής του αγροτικού τιμολογίου στα κράτη – μέλη.

Από την εξέταση των στοιχείων διαπιστώνουμε ότι οι απόλυτες τιμές, καθώς και οι αυξήσεις των τιμών του ηλεκτρικού ρεύματος και του υγραερίου δεν είναι ομοιογενείς, αλλά διαφέρουν ανάλογα με τις ειδικές συνθήκες που επικρατούν σε επίπεδο ομάδων χωρών. Στις περισσότερες βόρειες χώρες, στην Ιταλία, την Ισπανία, την Πορτογαλία και την Κύπρο οι τιμές του ηλεκτρικού ρεύματος είναι υψηλότερες από το μέσο όρο της ΕΕ, ενώ στην Ελλάδα, στις περισσότερες βαλκανικές χώρες και στη Γαλλία είναι αισθητά χαμηλότερες του μέσου κοινοτικού όρου. Στην Ελλάδα η τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος για το δεύτερο εξάμηνο του 2012 είναι 14,2€/100 kWh αυξημένη κατά 14,5% σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2011, ενώ η Κύπρος παρουσιάζει την υψηλότερη τιμή στην ΕΕ, 29,1€/100, αυξημένη κατά +20,6 σε σχέση με πέρυσι.

Στην Ελλάδα η τιμή του υγραερίου είναι η δεύτερη υψηλότερη μεταξύ των χωρών της ΕΕ με 10,2€/100 kWh μετά την αντίστοιχη τιμή στη Σουηδία που είναι 12,7€/100 kWh. Οι βαλκανικές χώρες παρουσιάζουν τις χαμηλότερες τιμές υγραερίου που κυμαίνονται μεταξύ 5-7€/100 kWh (πχ η Βουλγαρία 5,6€/100 kWh και η Πολωνία 5,8 €/100 kWh), ενώ στις άλλες χώρες κυμαίνονται κοντά στον κοινοτικό μέσο όρο.

Από τις τιμές του αγροτικού τιμολογίου που παρουσιάζει η Eurostat στους πίνακες των τιμών εισροών στην αγροτική παραγωγή διαπιστώνεται ότι άλλες χώρες ακολουθούν πολιτική μειωμένου αγροτικού τιμολογίου, ενώ σε άλλες οι τιμές του οικιακού και του αγροτικού τιμολογίου εμφανίζουν μικρή διαφορά. Η Eurostat καταγράφει για την Ελλάδα το 2012 τιμή αγροτικού ρεύματος 6,31 €/100 kWh, ενώ το 2011 ήταν 5,72€/100 kWh, δηλαδή αυξημένη κατά 10,3%. Στις χώρες της ΕΕ με μειωμένο αγροτικό ρεύμα το αγροτικό τιμολόγιο διαμορφώνεται στο 70-80% του κανονικού πχ στην Αυστρία είναι 16,5€/100 kWh, και στο Βέλγιο 14,34 €/100 kWh, ενώ στην Ελλάδα είναι περίπου το 50% του κανονικού, δηλαδή από τα χαμηλότερα σχετικά αγροτικά τιμολόγια στην ΕΕ.

Οι εξελίξεις στο ορατό μέλλον παρουσιάζουν ενδιαφέρον, αφού τα τελευταία χρόνια οι αυξήσεις για το οικιακό και το αγροτικό ηλεκτρικό ρεύμα στις περισσότερες βόρειες χώρες είναι μικρές, περίπου 2%-4% το χρόνο, ενώ οι αντίστοιχες αυξήσεις για τον μεγαλύτερο αριθμό των χωρών της νότιας Ευρώπης και των Βαλκανίων κυμαίνονται περίπου σε ποσοστό 10% – 15%.

Οι τάσεις αυτές δείχνουν μία διαχρονική προσέγγιση των τιμών στις χώρες- μέλη της ΕΕ για το ηλεκτρικό ρεύμα στο επίπεδο των βορείων χωρών, δηλαδή περίπου στη μέση κοινοτική των 20€ €/100 kWh τουλάχιστον για το οικιακό ρεύμα που υποδηλώνουν ανάλογες τάσεις και για το αγροτικό ρεύμα.

Γενικότερα, οι ενεργοβόροι κλάδοι που είναι η πτηνοτροφία και η χοιροτροφία πλήττονται σημαντικά από την αύξηση της δαπάνης ενέργειας συνολικά που έγινε

εντονότερη μετά από την εξίσωση φόρων πετρελαίου κίνησης-θέρμανσης και επί πλέον έχουν εξαιρεθεί από την επιστροφή του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης (Ε.Φ.Κ.) πετρελαίου κίνησης. Οι επαγγελματικές οργανώσεις των δύο αυτών κλάδων έχουν υποβάλλει διαμαρτυρίες και σχετικά αιτήματα στα αρμόδια Υπουργεία για υπαγωγή των δύο κλάδων στη επιστροφή του ειδικού φόρου και γενικότερα για χάραξη πολιτικής μείωσης του κόστους ενέργειας πχ εξέταση επιστροφής ειδικού φόρου κατανάλωσης υγραερίου που χρησιμοποιείται κυρίως από την πτηνοτροφία. Η πρόταση για το νυχτερινό αγροτικό τιμολόγιο δεν ικανοποιεί τους κλάδους αυτούς διότι όπως υποστηρίζουν οι εργασίες γίνονται στη διάρκεια της ημέρας.

1.4 Μελέτες (πάνω στην ανανεώσιμη ενέργεια και την αειφόρο γεωργία) με μοντέλα DEA(Data Envelopment Analysis):

Γενικά

Η ενέργεια και η περιβαλλοντική αποδοτικότητα είναι 2 κρίσιμες πτυχές του παγκόσμιου στόχου για αειφόρο ανάπτυξη. Μία από τις πιο χρησιμοποιημένες μεθοδολογίες στις έρευνες για την ενέργεια και το περιβάλλον είναι η DEA. Γενικά η DEA περιλαμβάνει μια μέθοδο που βασίζεται στον γραμμικό προγραμματισμό και στοχεύει στην αξιολόγηση του DMU (Decision Making Units). Με αυτό τον τρόπο η DEA μπορεί να εφαρμοστεί για την αξιολόγηση της αποδοτικότητας μίας ενότητας που περιλαμβάνει εισροές, με σκοπό να παράγει εκροές. Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα είναι ότι μπορεί να ενσωματώσει πολλαπλές εισροές και εκροές. Επιπλέον αυτά τα μοντέλα είναι ανοιχτά σε τροποποιήσεις και έτσι έχουν την ευελιξία να προσαρμόσουν την μέθοδο σε διαφορετικές έρευνες. Έτσι, τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί οι μελέτες που βασίζονται σε DEA και καλύπτουν ένα μεγάλο φάσμα. Επιπροσθέτως οι μελέτες που έχουν να κάνουν με το περιβάλλον είναι περισσότερες από εκείνες για την ενέργεια. Οι περιβαλλοντικές μελέτες μπορούν να χωριστούν με βάση 2 βασικά χαρακτηριστικά. Το πρώτο αναφέρεται στην παραγωγή και το δεύτερο στην αποδοτικότητα.

Στην γεωπονία

Στην σχετική βιβλιογραφία του αγροτικού τομέα, η εκτίμηση της αποδοτικότητας πρωταρχικά λαμβάνει υπ όψη τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις στη διαδικασία της παραγωγής. Ο όρος για αειφόρο παραγωγή είναι στον πυρήνα της αναζήτησης και δίνεται ειδική προσοχή στην απόδοση του αζώτου στις μονάδες αγροτικής παραγωγής. Σύμφωνα με μια έρευνα που είχε γίνει η αποδοτικότητα της αγροτικής παραγωγής χωρίζεται σε 3 βασικά στοιχεία: Τεχνική αποδοτικότητα, οικονομική αποδοτικότητα και περιβαλλοντική αποδοτικότητα. Κάποιες μελέτες που έχουν γίνει είναι για απόδοση σε χοιροστάσια και για εκτάσεις με ρύζι. Επιπλέον χρησιμοποιήθηκαν μοντέλα DEA για υπολογισμό αρδεύσεων και υδατικών πόρων. Άλλες μελέτες που γίνανε ήταν για υπολογισμό της ενέργειας και περιβαλλοντικής απόδοσης σε ανοιχτό αγρό και σε θερμοκήπιο για παραγωγή φράουλας. Τέλος έγινε ένας υπολογισμός για την αειφορία του αγροτικού τομέα σε 29 χώρες του ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης). Η ικανότητα βιωσιμότητας αποτελείται από 2 υπο-στοιχεία. Το πρώτο αναφέρεται στην τεχνική αποδοτικότητα και το δεύτερο στην ενεργειακή απόδοση των εισροών. Με βάση τα παραπάνω υπάρχουν 2 στοιχεία-κλειδιά. Με την οπτική της μεθοδολογίας είναι προφανές ότι η βιωσιμότητα συνδέεται στενά με την αποτελεσματικότητα χρήσης του αζώτου. Στις περισσότερες μελέτες οι εισροές ενέργειας και τα προϊόντα της διαδικασίας παραγωγής δεν μπαίνουν σε διαδικασία εκτίμησης. Έτσι η υπολογίσιμη αποτελεσματικότητα δεν μπορεί να εκληφθεί σαν ολοκληρωμένη αξιολόγηση της βιωσιμότητας. Από την άλλη πλευρά η ανάλυση στοχεύει κυρίως σε μικρο-επιπεδο. Συμπερασματικά, δεν είχε γίνει προηγούμενα προσπάθεια που να στοχεύει ειδικά στην εκτίμηση της βιώσιμης αποδοτικότητας στον αγροτικό τομέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ενότητα 2

2.1 Εισαγωγή

Στην ενότητα αυτή θα πραγματοποιηθεί μια αναφορά των τιμών που καταγράφηκαν για τις δαπάνες και τα έσοδα που αποκόμισαν οι παραγωγοί καθώς και σύγκριση των τιμών αυτών μεταξύ των διαφορετικών καλλιεργειών. Για περαιτέρω ανάλυση θα εξαχθούν ποσοστά από κλάσματα με αριθμητή την ποσότητα ή την αξία της κάθε διαφορετικής καλλιέργειας που αντιστοιχεί σε φυτά ή δένδρα και με παρονομαστή την αντίστοιχη ποσότητα και εργατικό κόστος για την πιο εντατική καλλιέργεια, δηλαδή αυτή του θερμοκηπίου. Το πλήθος των τιμών που συλλέχτηκαν από

αγρότες-παραγωγούς είναι ενδεικτικό για να γίνει μια σημαντική αναφορά στις μέσες τιμές όλων των υποκατηγοριών που αφορούν τις δαπάνες και τα επιμέρους έσοδα που επέφεραν οι καλλιέργειες. Παρακάτω θα αναλυθεί ξεχωριστά καθε μια υποκατηγορία απο τις δαπάνες, την πρόσοδο και τις τυχόν ενισχύσεις που ενδιαφέρει την έρευνα αυτή. Να αναφερθεί ακόμη ότι τα 4 είδη καλλιεργειών που μελετήθηκαν είναι: Θερμοκηπιακές καλλιέργειες, αμπέλια, δενδρώδεις καλλιέργειες και αροτραίες καλλιέργειες. Μεσα σε αυτές τις καλλιέργειες συναντάται πλήθος δένδρων και φυτών όπως ντομάτες, αμύγδαλα, αχλάδια, ελιές, όσπρια, δημητριακά και σιτηρά. Για την καλύτερη κατανόηση αξίζει να σημειωθεί ότι θα γίνει σύγκριση της πιο εντατικής καλλιέργειας με όλες τις υπόλοιπες μια-μια για ακριβέστερη εξαγωγή συμπερασμάτων. Στην περίπτωση της συγκεκριμένης μελέτης η πιο εντατική καλλιέργεια είναι αυτή του θερμοκηπίου. Όλες οι τιμές ανάγονται στο 1 στρέμμα. Τόπος συλλογής είναι ο νομός Λάρισας και ο νομος Μεσσηνίας. Πιο συγκεκριμένα οι θερμοκηπιακές καλλιέργειες που αντιστοιχούν σε βιομηχανική τομάτα βρίσκονται στο νομο Μεσσηνίας όπως επίσης και σχεδον οι μισές δενδρώδεις που συλλέχθηκαν και αφορούν εκμεταλλεύσεις ελιάς ποικιλίας Κορονέϊκη. Στον νομό Λάρισας συλλέχθηκαν δεδομένα για δένδρα αμυγδαλιάς και κυρίως πέριξ του δήμου Τυρνάβου για τις αχλαδιές. Στον ίδιο γεωγραφικό χώρο πάρθηκαν συνεντεύξεις και για τις εκμεταλλεύσεις αμπελώνων. Οι αροτραίες καλλιέργειες που βρίσκονται στο νομό Λάρισας αφορούν κυρίως όσπρια, σιτηρά και δημητριακά. Το χρονικό διάστημα συλλογής όλων αυτών των δεδομένων έλαβε χώρα από την άνοιξη του 2015 μέχρι και 1 χρόνο μετά, την άνοιξη του 2016.

2.2.1 Έκταση

Οι θερμοκηπιακές καλλιέργειες καταλαμβάνουν την μικρότερη έκταση σε σχέση με τα υπόλοιπα 3 είδη. Το κόστος κατασκευής και λειτουργίας ενός θερμοκηπίου αποδεικνύεται καθοριστικός παράγοντας στον περιορισμό της έκτασης που θα καλλιεργηθεί εκεί μέσα. Με βάση τα στοιχεία που συλλέχθηκαν φαίνεται αυτή η μεγάλη διαφορά στις εκτάσεις που χρησιμοποιούνται.

Έτσι στα θερμοκήπια κατα μέσο όρο καλλιεργούνται 2 στρέμματα, έκταση όχι τόσο σημαντική αλλά σίγουρα με πιο γρήγορα και παραγωγικά αποτελέσματα. Ως αναφορά

τα αμπέλια, οι μετρήσεις έγιναν σε περιοχές όπου εδώ και πολλά χρόνια υπάρχει παράδοση στην καλλιέργεια τους λόγω και του ευνοϊκού κλίματος της περιοχής και έτσι οι εκτάσεις που καταλαμβάνουν οι αμπελώνες για έναν παραγωγό μπορούν να μετρηθούν στα **38** στρέμματα κατά μέσο όρο. Από την άλλη μεριά οι δενδρώδεις καλλιέργειες καταλαμβάνουν κι αυτές μια σημαντική έκταση στον ελληνικό χώρο και πιο συγκεκριμένα στην μελέτη μας παρατηρήθηκε ότι ένας παραγωγός κατά μέσο όρο μπορεί να έχει στην διάθεση του γύρω στα **48** στρέμματα από τα δέντρα που καλλιεργεί. Τέλος η πιο εκτατική από τις καλλιέργειες που μελετήθηκαν είναι σίγουρα οι αροτραίες. Εδώ λοιπόν παρατηρούνται καλλιέργειες της τάξης των **142** στρεμμάτων.

Φυσικά οι τιμές αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν παραγωγούς οι οποίοι να έχουν στην κατοχή τους λιγότερα ή περισσότερα στρέμματα, παρόλα αυτά είναι ενδεικτικές για τα είδη των καλλιεργειών που συλλέχθηκαν.

2.2.2 Καλλιεργητικές δαπάνες

A. Σπόροι

Η συγκεκριμένη κατηγορία είναι ιδιαίτερη καθώς δεν μπορεί να γίνει σύγκριση μεταξύ όλων των ειδών καλλιέργειας καθώς η σπορά είναι μια τεχνική που εφαρμόζεται ως επι των πλείστων στις αροτραίες καλλιέργειες. Υπάρχουν πολλοί και διάφοροι τρόποι για να παραχθεί ένας καρπός, οι τρόποι αυτοί έχουν να κάνουν κυρίως με την μεταφύτευση αφού σε συνεργασία με τον φυτωριούχο μπορεί να τοποθετηθεί στο χωράφι ο αμπελώνας ή τα δέντρα που επιλέχθηκαν.

Με βάση τις αροτραίες καλλιέργειες και τα στοιχεία που συλλέχθηκαν τα κιλά σπόρου που χρησιμοποιούνται από τους αγρότες και τους παραγωγούς για τις καλλιέργειες τους ανέρχονται κοντά στα **31,6 κιλά/στρέμμα** ενώ το κόστος για την συλογή όλων αυτών των σπόρων φτάνει τις **17,6 €/στρέμμα**.

Αναλυτικότερα

Για τον αραβόσιτο: μ.ο 1300 κιλά/στρέμμα και 43,4 ευρώ

Για το βαμβάκι: 4 κιλά/στρέμμα και 10 ευρώ

Για το σκληρό σιτάρι: 40 κιλά/στρέμμα και 20,6 ευρώ

Για τα όσπρια: 77,9 κιλά/στρέμμα και 52,4 ευρώ

B. Φυτά

Ο αριθμός των φυτών που υπάρχουν στη μέση καλλιέργεια για κάθε είδος καλλιέργειας είναι διαφορετικός και εξαρτάται από το είδος.

Έτσι για την θερμοκηπιακή καλλιέργεια ο αριθμός των φυτών που καλλιεργούνται μέσα στο θερμοκήπιο σε 1 στρέμμα είναι **2000**, για τα αμπέλια **157,8** και για τις αροτραίες **1936,6**.

Αντίστοιχα η αξία των φυτών αυτών είναι **1500 €** για τις θερμοκηπιακές, **189,4** για τα αμπέλια και **5,6 €** για τις αροτραίες.

Παρατηρείται λοιπόν ότι ο αριθμός στο θερμοκήπιο και στον αγρό για τις αροτραίες είναι πολύ κοντά ενώ σε αντίθεση τα πρέμνα όπως είναι λογικό καταλαμβάνουν περισσότερο χώρο και τοποθετούνται με μεγαλύτερες αποστάσεις μεταξύ τους. Απο την άλλη οι τιμές είναι φθίνουσες ως προς την σύγκριση με τις μεγαλύτερες να απαντώνται στο θερμοκήπιο και τις μικρότερες στις αροτραίες.

Γ. Λιπάσματα

Οι λιπάνσεις είναι άλλο ένα σοβαρό ζήτημα για τα φυτά. Χάρη σε αυτές τα φυτά μεγαλώνουν και μένουν υγιή και παραγωγικά.

Στις θερμοκηπιακές καλλιέργειες χρησιμοποιήθηκαν **515kg/στρ** λίπασμα και δαπανήθηκαν συνολικά **635 €**. Απο αυτά το λίπασμα που χρησιμοποιήθηκε περισσότερο είχε περιεκτικότητα 20-20-20, ενώ χρησιμοποιήθηκαν ακόμη τα GRANUCAL, 16-20-0 και 0-0-30/10.

Στα αμπέλια το λίπασμα που χρειάστηκε ήταν στα **82,8kg/στρ.** και το κόστος ανέρχεται στα **58,4 €**. Απο αυτά τα 30,1 κιλά αφορούν λίπασμα 21-0-0 και 7,2 την υδρολύπανση με σταγόνα με 10-12 επεμβάσεις στον αγρό.

Στις δενδρώδεις καλλιέργειες το λίπασμα που χρησιμοποιήθηκε ανέρχεται στα **92,9 Kg** και το κόστος στα **56,5 €**. Μέσα σε αυτά μπορεί κανείς να βρεί πληθώρα λιπασμάτων όπως αυτά χρησιμοποιήθηκαν για τις ανάγκες της εκάστοτε καλλιέργειας.

Στις αροτραίες το λίπασμα που εφαρμόστηκε είναι στα **90,2 Kg** και το κόστος

περιήλθε στα **49,4 €**. Εδώ τα λιπάσματα μπορούν να χωριστούν σε χειμερινά, ανοιξιάτικα, διαφυλλικά και αζωτούχα. Τα διαφυλλικά καταλαμβάνουν το μικρότερο μέρος στην κατανάλωση και επομένως το ανάλογο κόστος ενώ τα χειμερινά με τα ανοιξιάτικα είτε για βασική είτε για επιφανειακή λίπανση καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο ποσό.

Κι εδώ είναι φανερό ότι η ποσότητα της λίπανσης στο θερμοκήπιο είναι εξαιρετικά μεγαλύτερη σε σχέση με τις άλλες. Στα άλλα 3 είδη οι ανάγκες λίπανσης κυμαίνονται σε κοντινά επίπεδα μεταξύ τους. Αντίστοιχες είναι και οι τιμές για το κόστος χρήσης αυτών.

Για τα αμπέλια

Ποσότητα λιπάσματος αμπελιών/ποσότητα λιπάσματος θερμοκηπίου = 0,16%

Αξία λιπάσματος αμπελιών/αξία λιπάσματος θερμοκηπίου = 0,1%

Για τα αμύγδαλα

Ποσότητα αμυγδάλων/ποσότητα θερμοκηπίου = 0,16%

Αξία λιπάσματος Αμυγδάλων/αξία λιπάσματος Θερμοκηπίου = 0,07%

Για τα αχλάδια

Ποσότητα = 0,13%

Αξία = 0,08%

Για τις ελιές

Ποσότητα = 0,15%

$$\text{Αξία} = 0,07\%$$

Για το βαμβάκι

$$\text{Ποσότητα} = 0,002\%$$

$$\text{Αξία} = 0,04\%$$

Για το κριθάρι

$$\text{Ποσότητα} = 0,05\%$$

$$\text{Αξία} = 0,02\%$$

Για τα όσπρια

$$\text{Ποσότητα} = 0,11\%$$

$$\text{Αξία} = 0,05\%$$

Για το σιτάρι

$$\text{Ποσότητα} = 0,16$$

$$\text{Αξία} = 0,07\%$$

Για το καλαμπόκι

$$\text{Ποσότητα} = 0,6\%$$

$$\text{Αξία} = 0,08\%$$

Δ. Ζιζανιοκτόνα

Όπως γίνεται αντιληπτό στις καλλιέργειες του θερμοκηπίου η χρήση ζιζανιοκτόνων είναι πολύ μικρή έως μηδαμινή. Επομένως θα αναφερθούν οι τιμές της χρήσης των ζιζανιοκτόνων για τα υπόλοιπα είδη καλλιέργειας. Οι μετρήσεις κι εδώ αφορούν ανα 1 στρέμμα καλλιέργειας.

Στα αμπέλια η ποσότητα βρίσκεται στα **1,53 λίτρα** και η τιμή κόστους για αυτά είναι στα **10,6 €**.

Στις δενδρώδεις καλλιέργειες η ποσότητα ανέρχεται στα **1.62 λίτρα** και η μέση τιμή στα **11,2 €**.

Στις αροτραίες καλλιέργειες η ποσότητα που χρησιμοποιούν οι παραγωγοί είναι στα **0,4 λίτρα** και το κόστος για αυτά ανέρχεται στα **12,9 €** περίπου.

Να σημειωθεί επίσης ότι η μεγαλύτερη ποσότητα των ζιζανιοκτόνων στα αμπέλια και στις δενδρώδεις καταλαμβάνεται απο σκευάσματα με κύρια δραστική ουσία την γλυφοσάτη(τύπου ROUNDUP) ενώ στις αροτραίες υπάρχει πλήθος ζιζανιοκτόνων με πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα τα MUSTANG 306 SE, ORIOUS 75 WP, ARRAT 25-50 WG.

Και πάλι οι τιμές κόστους για τα ζιζανιοκτόνα είναι κοντά. Η μόνη διαφορά βρίσκεται στις αροτραίες όπου η ποσότητα που χρησιμοποιείται είναι σχεδόν η μισή απ τις άλλες 2 καλλιέργειες.

Ε. Εντομοκτόνα

Στις καλλιέργειες θερμοκηπίου το κόστος των εντομοκτόνων είναι ανεβασμένο στα **600 €/στρ.**

Στα αμπέλια ένα μέσο κόστος που χρειάζεται ο παραγωγός για να καταπολεμήσει τα μη ωφέλιμα έντομα είναι στα **54,5 €** και η ποσότητα που χρησιμοποιεί είναι στα **8,1 λίτρα.**

Στις δενδρώδεις η αντίστοιχη ποσότητα ανέρχεται σε περισσότερα από **0,5 λίτρα** και το κόστος στα **34,3 €**

Στις αροτραίες τα λίτρα είναι στα **0,2** με κόστος **21,3 €.**

Χαρακτηριστικό είναι ότι οι ψεκασμοί γίνονται σε μικρές ποσότητες ανά τακτά διαστήματα στις καλλιέργειες που ερευνήθηκαν.

Όπως φαίνεται το μεγαλύτερο κόστος έχουν οι παραγωγοί θερμοκηπιακών καλλιεργειών ενώ όσο προχωράμε με τη σειρά στην ανάλυση των ειδών καλλιέργειας η τιμή πέφτει. Ακόμα τα λίτρα που χρειάζονται για αποτελεσματική καταπολέμηση είναι ψηλά για τα αμπέλια ενώ στα δένδρα και τις αροτραίες η τιμή είναι πιο χαμηλή.

Για τα αμπέλια

Κόστος χρήσης εντομοκτόνου αμπελιών/κόστος χρήσης εντομοκτόνου θερμοκηπίου = 0,09%

Για τα αμύγδαλα

Κόστος = 0,04%

Για τα αχλάδια

Κόστος = 0,01%

Για τις ελιές

Κόστος = 0,01%

Για το βαμβάκι

Κόστος = 0,005%

Για τα όσπρια

Κόστος = 0,013%

Για το σιτάρι

Κόστος = 0,03%

Για το καλαμπόκι

Κόστος = 0,2%

ΣΤ. Ηλεκτρικό ρεύμα

Οι ανάγκες σε ρεύμα για κάθε είδος καλλιέργειας είναι:

Στο θερμοκήπιο **3500kwh** με κόστος **350 €**

Για τα αμπέλια το κόστος περιήλθε στα **36 €**

Για τα δένδρα καταναλώθηκαν συνολικά **81,1 kwh** με κόστος τα **13,7 €**

Για τις αροτραίες οι παραγωγοί κατανάλωσαν **0,8 kwh/στρ.** και χρεώθηκαν **72,6 €**

Είναι εμφανές ότι το θερμοκήπιο έχει αυξημένες ανάγκες σε ρεύμα σε σχέση με τα υπόλοιπα είδη καλλιέργειών. Επίσης οι τιμές κατανάλωσης στον αγρό καθορίζονται και από το είδος της καλλιέργειας αλλά και από το αγροτικό οικονομικό καθεστώς και τις δυνατότητες των αγροτών.

Για τα αμπέλια

Κόστος χρήσης ρεύματος αμπελιών/Κόστος χρήσης ρεύματος θερμοκηπίου =
0,1%

Για τα αμύγδαλα

Κόστος = 0,14%

Για τα αχλάδια

Κόστος = 0,05%

Για τις ελιές

Ποσότητα χρήσης = 0,02%

Κόστος = 0,02%

Για το βαμβάκι

Κόστος = 0,09%

Για τα όσπρια

Κόστος = 0,06%

Για το καλαμπόκι

Κόστος = 0,36%

Z. Πετρέλαιο

Στην θερμοκηπιακή καλλιέργεια το κόστος χρησιμοποίησης πετρελαίου είναι στα **125 €**

Στους αμπελώνες η ποσότητα πετρελαίου που χρησιμοποιήθηκε είναι **10,5 λίτρα** και το κόστος **34,5 €**

Στις δενδρώδεις η κατανάλωση είναι **12,1 λίτρα** και το κόστος **18,7 €**

Στις αροτραίες παρατηρείται κατανάλωση **16,3 λίτρων** με κόστος **21,1 €**.

Η τιμή του πετρελαίου αποτέλεσε ανέκαθεν ένα βασικό πρόβλημα των παραγωγών καθώς η τιμή αυξανόταν. Η μικρότερη τιμή παρατηρείται στις δενδρώδεις καλλιέργειες ενώ στις αροτραίες είναι ελαφρώς πιο αυξημένο και στα αμπέλια ακόμα περισσότερο. Ακόμα κι έτσι όμως η τιμή για το θερμοκήπιο βρίσκεται στα ύψη σαν η πιο εντατική από τις καλλιέργειες.

Για τα αμπέλια

Κόστος χρήσης πετρελαίου για αμπέλια/κόστος χρήσης πετρελαίου για θερμοκήπιο = 0,27%

Για τα αμύγδαλα

Κόστος = 0,32%

Για τα αχλάδια

Κόστος = 0,08%

Για τις ελιές

Κόστος = 0,11%

Για τα όσπρια

Κόστος = 0,11%

Για το σιτάρι

Κόστος = 0,1%

Για το καλαμπόκι

Κόστος = 1,55%

Η. Ενοίκια

Με βάση τα στοιχεία της έρευνας που συλλέχθηκαν, στην κατηγορία της ενοικίασης εκτάσεων σε στρέμματα και το ανάλογο κόστος, βρέθηκε ότι δεν υπάρχουν ενοίκια για κανένα είδος καλλιέργειας περαν μόνο της αροτραίας. Έτσι λοιπόν η μέση τιμή στρέμματος που παραχωρείται προς ενοικίαση για τις

καλλιέργειες αυτές ανέρχεται σε κόστος **22,6 €**.

Θ. Ξένη ανθρώπινη εργασία

Στις θερμοκηπιακές καλλιέργειες δεν υπάρχει ο παράγοντας ξένης ανθρώπινης εργασίας. Οπότε παρακάτω θα αναπτυχθούν τα μεροκάματα ανα στρέμμα και το κόστος αυτών για τα άλλα 3 είδη καλλιεργειών.

Στους αμπελώνες για ένα στρέμμα κατά μέσο όρο χρησιμοποιούνται **3** μεροκάματα με το κόστος να είναι στα **106 €**

Στις δενδρώδεις είναι **1** το μεροκάματο/στρ. Με κόστος **31,6 €**

Στις αροτραίες η ξένη ανθρώπινη εργασία είναι πολύ μικρή με το μέσο κόστος να ανέρχεται στα **7-8 €**

Η εργασία στα αμπέλια λοιπόν χρειάζεται περισσότερα “χέρια” και το κόστος εργασίας είναι το πιο ψηλό. Πιο χαμηλά σε σχέση με τους αμπελώνες είναι οι δεντροκομικές εργασίες που απαιτούν μικρότερο αριθμό ξένης ανθρώπινης εργασίας αλλά έχουν και μικρότερο κόστος.

Ι. Ξένη μηχανική εργασία

Μέσα στο θερμοκήπιο καθώς και στους αμπελώνες δεν προέκυψε ξένη μηχανική εργασία και γι αυτό τον λόγο δεν υπάρχουν αποτελέσματα προς σύγκριση.

Στους δενδρώνες με βάση την έρευνα η ξένη μηχανική εργασία ανα στρέμμα είναι **2** και η αξία **18,2 €**

Στις αροτραίες η ξένη μηχανική εργασία στο στρέμμα είναι **0.2** και η αξία **12,2 €**.

Εδώ γίνεται φανερό πως παρότι η ξένη μηχανική εργασία διαφέρει αισθητά ανάμεσα στις δενδροκομικές και στις αροτραίες η αξία τους έχει μικρή διαφορά της τάξης των 6 ευρώ.

2.2.3 Αρδευση

A. Αριθμός αρδεύσεων

Στα θερμοκήπια ο αριθμός των αρδεύσεων είναι **3**.

Στους αμπελώνες οι αρδεύσεις που χρειάζονται είναι περίπου **7**.

Για τα δένδρα ο αριθμός των αρδεύσεων που έγιναν είναι **8**.

Στις αροτραίες οι αρδεύσεις που γίνονται είναι **7**.

B. Ωρες άρδευσης ανα πότισμα

Απο την συλλογή των στοιχείων στο θερμοκήπιο χρειάστηκε μόνο **1** ώρα ποτίσματος.

Στα αμπέλια χρειάστηκαν συνολικά **16,2** ώρες.

Στα δένδρα οι ώρες που χρειάστηκαν είναι **8,4**

Στις αροτραίες το ποσό φτάνει στις **135,4** ώρες.

Στις αρδεύσεις παρατηρείται μια “αντίφαση” ως προς την εντατικότητα των καλλιεργειών σε αυτό τον τομέα. Οι θερμοκηπιακές καλλιέργειες έχουν ανάγκη

λιγότερα ποτίσματα και με λιγότερες ώρες και συνεπώς έχουν το μικρότερο κόστος. Ο αριθμός αρδεύσεων είναι σχεδόν ο ίδιος για τις υπόλοιπες καλλιέργειες όμως οι ώρες που χρειάζονται είναι πολλαπλάσιες για τις αροτραίες, μέτριας τιμής για τα αμπέλια και πιο χαμηλά για τα δένδρα.

2.2.4 Ακαθάριστη πρόσοδος

Για τις θερμοκηπιακές καλλιέργειες η ποσότητα που συλλέχθηκε απο 1 στρέμμα είναι **15.000** κιλά, η μέση τιμή πώλησης βρίσκεται στα **0,80** λεπτά του ευρώ και το σύνολο βγαίνει στα **12.000 €**.

Για τους αμπελώνες η ποσότητα σε κιλά είναι **1760,36** με τιμή πώλησης τα **0,37** λεπτά του ευρώ και σύνολο **651.3 €**

Στις δενδρώδεις καλλιέργειες η ποσότητα βρίσκεται στα **239,2** κιλά το στρέμμα με μια μέση τιμή πώλησης στα **2** ευρώ και το σύνολο ανέρχεται στα **478,4 €**

Τέλος στις αροτραίες η ποσότητα που συλλέγεται είναι στα **370,7** κιλά με την τιμή να είναι στα **0,56** και σε σύνολο στα **207,5** ευρώ.

Γίνεται φανερό ότι υπάρχει ποικιλία διαφορετικών τιμών και αποδόσεων μεταξύ των 4 ειδών καλλιέργειας. Επίσης σαν πιο εντατική η καλλιέργεια θερμοκηπίου έδωσε και την μεγαλύτερη παραγωγή. Ακολουθεί η καλλιέργεια αμπελιού και μετά οι αροτραίες και οι δενδρώδεις. Με βάση την τιμή η θερμοκηπιακή υστερεί έναντι της δενδροκομικής όχι όμως και απέναντι στην αροτραία και τα αμπέλια. Οι τιμές εξάλλου καθορίζονται κάθε φορά απο τις εκάστοτε συσχετίσεις και το εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας με τις χώρες εισαγωγής και εξαγωγής.

2.2.5 Πρόσθετες ενισχύσεις

Οσοι παραγωγοί ασχολούνται με καλλιέργειες θερμοκηπίου δεν λαμβάνουν καμιά πρόσθετη ενίσχυση και επομένως δεν θα ληφθούν υπόψη στην έρευνα. Απ τις υπόλοιπες 3 κατηγορίες καλλιεργειών έχουμε τις εξής ενισχύσεις:

A. Αποσυνδεδεμένη (Τσέκ)

Οσοι παραγωγοί ασχολούνται με αμπελώνες κατέλαβαν ενίσχυση στα **54,3 €** το στρέμμα κατα προσέγγιση.

Οι παραγωγοί δενδρώνων για το κάθε στρέμμα έλαβαν ενίσχυση **107,2 €**

Ενώ οι παραγωγοί αροτραίων καλλιεργειών έλαβαν **64,6 €** για κάθε στρέμμα.

Το μεγαλύτερο μέρος απορροφάται απο τους παραγωγούς δένδρων ενώ στα μισά βρίσκονται οι παραγωγοί αμπελώνων και λίγο πιο πάνω οι παραγωγοί αροτραίων καλλιεργειών.

B. Συνδεδεμένη

Στους παραγωγούς αμπελιών δεν υπάρχει κάποια συνδεδεμένη ενίσχυση με βάση την έρευνα.

Για τους δενδρώνες η ενίσχυση ανήλθε στα **81,25 €/στρ.**

Και στις αροτραίες η ενίσχυση ήταν **15,2 €**.

Σε έναν ακόμα τομέα ενισχύσεων γίνεται αντιληπτό ότι η καλλιέργεια δένδρων αποφέρει μεγαλύτερο ποσό συνδεδεμένης ενίσχυσης σε σύγκριση με τις αροτραίες.

Γ. Πρόγραμμα μείωσης νιτρορύπανσης

Δικαίωμα σε αυτή την υποκατηγορία έχουν μόνο οι παραγωγοί αροτραίων και η τιμή ανα στρέμμα φτάνει σχεδόν τα **17 €**.

Δ. Ενεργειακά φυτά

Εδώ δεν υπάρχει κανένας παραγωγός που να έχει λάβει την συγκεκριμένη ενίσχυση.

Ε. Βιολογική γεωργία

Και πάλι στην κατηγορία αυτή οι μόνοι παραγωγοί που την έχουν λάβει σύμφωνα με την έρευνα σε ένα πλήθος παραγωγών είναι αυτοί για τις αροτραίες καλλιέργειες. Έτσι η τιμή που παρέλαβαν είναι στα **27 €/στρ.**

ΣΤ. Επιστροφή ΦΠΑ

Στις αμπελουργικές καλλιέργειες η επιστροφή φπα μετρήθηκε στα **23 €/στρ.** περίπου.

Στις δενδρώδεις η επιστροφή φπα είναι **31.2 €/στρ.**

Στις αροτραίες η τιμή αυτή είναι **8,9 €/στρ.**

Και σε αυτή την κατηγορία “κερδισμένοι” βγαίνουν οι παραγωγοί δενδροκομικών

καλλιιεργειών ενώ με οχι μεγάλη διαφορά ακολουθούν όσοι ασχολούνται με αμπελουργικές καλλιέργειες και τέλος οι παραγωγοί αροτραίων.

2.2.6 Δανεισμός

Δανεισμοί υπήρχαν μόνο απο παραγωγούς αροτραίων καλλιιεργειών.

Όταν το είδος των δανείων ήταν τα Α.Δ.Α. (ανοιχτά δάνεια αγροτών)*:

Το ποσό που κατεβλήθη είναι **52 €** το στρέμμα.

Το μέσο επιτόκιο είναι στην τιμή του **6.2%**

Η τοκοχρεολυτική δόση είναι στα **550 €/χρόνο**.

Όταν σαν είδος δανείου ήταν η αγορά γής τότε:

Το ποσό για κάθε στρέμμα φτάνει τα **149 €**

Με επιτόκιο **7,2%** και

Τοκοχρεολυτική δόση **27,2 €/χρόνο**.

*Με το Ανοικτό Δάνειο Αγροτών (ΑΔΑ), ο αγρότης εξασφαλίζει την παροχή ετήσιου Πιστοδοτικού Ορίου (Π.Ο), για την κάλυψη των ετήσιων αναγκών της εκμετάλευσης του. Είναι ένα κεφάλαιο κίνησης για την κάλυψη των ετήσιων αναγκών ενός αγρότη. Ιδανικό για αγρότες, φυσικά πρόσωπα, ηλικίας 18-70 ετών που είναι δικαιούχοι της “Ενιαίας Ενίσχυσης”. Το όριο συνδέεται με το είδος της καλλιέργειας ή εκτροφής και το μέγεθος αυτών. Επιτόκιο κυμαινόμενο με βάση το ΒΕΑ. Διάρκεια ετήσια με

δικαίωμα ανανέωσης για ένα έτος. Τρόπος πληρωμής με ελεύθερες καταβολές κεφαλαίου κατα την διάρκεια ισχύος του Π.Ο και κατ' ελάχιστο το 50% των εισπραττόμενων ενισχύσεων, πωλήσεων παραγωγής και λοιπών αποζημιώσεων και ύψος χρηματοδότησης μέχρι το 90% του δικαιούμενου Π.Ο.

Βιβλιογραφία

Ελληνική :

Γιάννης Β. Ζαρμούτης, Ασπασία Ι. Γκακνή. Γεωργικές καλλιέργειες. Γεωργία και ανάπτυξη μίας χώρας. Εκδόσεις ΙΩΝ

Γεώργιος Ι. Μέργος & Κων/νος Α. Παπαγεωργίου. Εξελίξεις και Προοπτικές του Αγροτικού Τομέα. Μία Κριτική Παρουσίαση Όλων των Παραγωγικών Κλάδων. Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα.

Γεωργία και Κτηνοτροφία Τεύχος 6/2015 Αφιέρωμα φυτοπροστατευτικά προϊόντα, Ορθολογική χρήση, Τάσεις, εξελίξεις και νέες απαιτήσεις. Εκδόσεις Αγρότυπος

Ζαφείρη Γ. Παπαζαφειρίου. Αρχές Και Πρακτική Των Αρδεύσεων Η Αρδευση των Καλλιεργειών σελ. (227-242) Εκδόσεις ΖΗΤΗ Θεσσαλονίκη 1998

Ζαχαριάδης-Σούρας Δημήτριος. Διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί: με ιδιαίτερη και εκτεταμένη αναφορά στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αθήνα Σταμούλης 2004

Θ.Λιανός - Δ.Δαμιανός – Γ.Μέργος – Μ.Ντεμούσης – Σ.Κατρανίδης. Αγροτική Οικονομική: Θεωρία και Πολιτική. Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα.

Ιωάννης Ν. Θεριός. Ελαιοκομία. Εκδόσεις Γαρταγάνη, Θεσσαλονίκη.

Κιτσοπανίδης Γεώργιος. Οικονομική γεωργικών εκμεταλλεύσεων(γεωργική μικροοικονομία). Θεσσαλονίκη, Ζήτης 2000

Κώστας Νάνος, Εφημερίδα Έθνος 6/4/2014 Άρθρο: Νέα ΚΑΠ: Ποιοι κερδίζουν και ποιοι χάνουν

Κωνσταντίνου Τσατσαρέλη. Διαχείριση Γεωργικών Μηχανημάτων. Κόστος Χρήσης Γεωργικών Μηχανημάτων σελ. (417-459) Εκδόσεις Γιαχούδη, Θεσσαλονίκη 2006

Κωνσταντίνου Φλώρος. Η ελληνική γεωργία και το διεθνές περιβάλλον. Αθήνα, Νέα σύνορα 1998

Μανόλης Ν. Σταυρακάκης. Αμπελουργία., 2013, Εκδόσεις ΤΡΟΠΗ

Σέμος Αναστάσιος. Αγροτική πολιτική: πολιτική αγροτικών προϊόντων. Αθήνα, Ζήτης 2010

Χρήστος Κολωνας, Εφημερίδα Εθνος 27/7/2014 Αρθρο: Οι κερδισμένοι της νέας ΚΑΠ

<http://www.paseges.gr/el/news/H-ayxhsh-sto-agrotiko-petrelaio-ektoxeyei-to-kostos-p-aragwghs>.

<http://www.minagric.gr/index.php/el/xrisimewplirofories-2/times>

Ξενογλώσση :

Anastasios Karasavvoglou, Persefoni Polychronidou. Balkan and Eastern European countries in the midst of the global economic crisis. Heidelberg: Physica-Veriag 2013

Berend, Ivan T. Case studies on modern European economy: entrepreneurs, inventions, institutions. London New York. Routridge 2013

Facilitating sustainable agriculture: participatory learning and adaptive management in times of environmental uncertainty. N.G.Rolling and M.A.E Wagemakers. Cambridge, Cambridge university press 1998

George Vlontzos – Panos Pardalos Assess and prognosticate the operational and environmental efficiency of primary sectors of EU countries, by implementing DEA Window analysis and Artificial Neural Networks.

George Vlontzos , SpyrosNiavis , BasilManos A DEA approach for estimating the agricultural energy and environmental efficiency of EU countries.

http://ec.europa.eu/agriculture/rural-area-economics/briefs_en

Journal of food agriculture and environment. Helsinki WFL Publisher 2008

Liu, Sean X. Food and agricultural wastewater utilization and treatment. Iowa Blackwell publishing 2007

Norton, George W. Economics of agricultural development: World food systems and resource use. New York Routledge 2010